

Anmäla oro för barn

Stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. På begäran kan vi ta fram publikationen i ett alternativt format för personer med funktionsnedsättning. Skicka frågor om alternativa format till alternativaformat@socialstyrelsen.se.

Artikelnummer: 2026-4-10193

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, april 2026

Förord

Alla barn har rätt till en trygg uppväxt. När vårdnadshavare inte kan ta ansvar för sina barn fullt ut behöver samhället stödja och skydda barn som annars riskerar en ogynnsam utveckling. Ansvaret ligger ytterst på kommunens socialnämnd. Men för att nämnden ska kunna ta sitt ansvar behöver den uppmärksammas på barn som andra känner oro för. Vissa myndigheter, anställda och yrkesverksamma är enligt 19 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400), SoL, skyldiga att anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att barn far illa. För andra är det en rekommendation som följer av 19 kap. 4 § SoL.

Syftet med den här handboken är att öka kännedomen om lagstiftningen om anmälan om barn som far illa eller misstänks fara illa. Den är i första hand tänkt att vara till hjälp för den som ska göra en anmälan, den som är ansvarig för en verksamhet med anmälningsskyldig personal eller som ska arbeta med att ta fram rutiner för anmälningar.

Innehållet i handboken bygger i huvudsak på lagstiftning, förarbeten, rättsfall, beslut från Justitieombudsmannen, JO, samt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

Det här är den tredje omarbetade upplagan av handboken. Sedan den andra upplagan publicerades 2022 har vissa lagändringar skett. Bland annat har en ny socialtjänstlag (2025:400) trätt i kraft och fler myndigheter och även ordningsvakter har blivit skyldiga att anmäla oro för barn. Handboken har uppdaterats utifrån det aktuella rättsläget men har inte genomgått någon fullständig revidering.

Uppdateringen av handboken har genomförts av juristen Johanna Nilsson och utredaren Eva Kågström. Ulrika Jonasson har varit ansvarig enhetschef.

Pär Ödman
Avdelningschef
Rättsavdelningen

Stöd för att informera personal

För dig som behöver informera om anmälningsskyldigheten finns en folder med sammanfattad information.

Du hittar materialet på sidan

socialstyrelsen.se/orosanmalan

Innehåll

Förord	3
Läsanvisning.....	8
Handboken består av tre delar	8
Avgränsningar	9
Förklaring av begrepp.....	10
Förkortningar.....	10
Anmälan i korthet.....	11
Ett gemensamt ansvar för barn.....	13
Barns grundläggande rättigheter	13
Vårdnadshavares ansvar.....	14
Socialnämndens ansvar	14
När barns rättigheter inte blir tillgodosedda.....	15
Vem ska eller bör anmäla?	17
Gemensamt ansvar.....	17
Var och en uppmanas att anmäla.....	17
Vissa är skyldiga att anmäla	17
Anmälningsskyldigheten är personlig	26
Viktigt vilken roll man agerar i	27
Uppgifter som omfattas av sekretess eller tystnadsplikt	28
Sekretess gäller hos anmälningsskyldiga för vissa uppgifter	28
Vad ska anmälas och när?	30
Oro för ett barn	30
I vilka situationer kan barn fara illa?	30
Andrahandsuppgifter	31
Anonyma uppgifter	31
När ska anmälan göras?.....	32
Underlåtenhet kan vara tjänstefel.....	34
Oro för ett väntat barn eller en ung vuxen	34
Så går det till att anmäla	36
Skriftlig eller muntlig anmälan?	36
Anonyma anmälningar	36
Beskriv din oro i anmälan	37
Vem ska anmälan göras till?	38

Information till barn och vårdnadshavare om att en anmälan är gjord .	39
Stöd för anmälare	40
Tankar inför en anmälan.....	40
Stöd av arbetsledning och kollegor.....	40
Möjlighet att konsultera socialnämnden.....	41
Vem får veta vem som anmält?	42
Den som anmälan rör får normalt veta	42
Sekretesskydd i vissa fall.....	42
Socialtjänsten kan inte lova anonymitet.....	43
Skyldighet att lämna uppgifter till en utredning	44
Vilka är uppgiftsskyldiga?	44
Uppgifter till en utredning	44
Vilka uppgifter ska lämnas ut?	44
Information efter anmälan	46
Sekretess inom socialtjänsten.....	46
Bekräftelse att anmälan kommit in	46
Möjlighet till möte	47
Återkoppling efter anmälan	47
Vad gör socialtjänsten?	49
Bekräftelse på att anmälan kommit in.....	49
Omedelbar skyddsbedömning.....	49
Förhandsbedömning	49
Anmälningsmöte	50
Återkoppling till anmälaren	50
En utredning inleds.....	50
Så går en utredning till	51
Utredningen kan avslutas med insats	54
Särskild hantering vid misstanke om brott	55
Skiss över flödet när en anmälan görs av anmälningsskyldig personal..	56
Samverkan om barn som far illa.....	57
Verksamheter ska samverka om barn	57
Andra bestämmelser om samverkan	58
Exempel på samverkansformer	58
Referenser.....	59
Utskottsbetänkande	59

Anmäla oro för barn

Propositioner	59
Statens offentliga utredningar	59
Rättsfall	60
Justitieombudsmannens beslut	60
Socialstyrelsens publikationer.....	61

Läsanvisning

Syftet med den här handboken är att öka kännedomen om lagstiftningen om anmälan om barn som far illa eller misstänks fara illa.

Lagen skiljer på anmälningsskyldiga, som genast ska anmäla och de som inte är anmälningsskyldiga men uppmanas att anmäla. Därför är vissa texter i handboken framför allt riktade till de som är skyldiga att anmäla medan andra är riktade även till andra anmälare.

Innehållet är baserat på lagstiftning, förarbetsuttalanden, rättsfall, beslut från Justitieombudsmannen, JO, samt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

Handboken består av tre delar

Ett gemensamt ansvar för barn

Den första delen tar upp barns grundläggande rättigheter som de beskrivs i föräldrabalken, FB, och FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, samt föräldrars och socialnämnds ansvar för barn.¹ Syftet är att sätta in bestämmelserna om anmälan i ett sammanhang. (sid. 13–16)

Anmälningar i praktiken

Den andra delen av handboken beskriver bestämmelserna om skyldighet att anmäla och lämna uppgifter till socialtjänsten och om anmälan från andra som inte är anmälningsskyldiga. Den här delen är tänkt att vara ett stöd för de som överväger att göra eller redan har gjort en anmälan och att ge svar på några av de vanligaste frågorna från anmälare. (sid. 17–48)

Vad händer hos socialtjänsten?

Den tredje och avslutande delen beskriver socialtjänstens uppgifter i arbetet med barn och familj efter att en anmälan kommit in. Den tar bland annat upp socialtjänstens förhandsbedömning, hur en utredning genomförs och vad den kan leda till för barnet. Här beskrivs också vikten av samverkan. Här finns även ett flödesschema som visar vad som händer hos socialtjänsten efter att en anmälan gjorts. (sid. 49–56)

¹ Från och med den 1 januari 2020 gäller artiklarna 1–42 i barnkonventionen som svensk lag, se lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

Avgränsningar

Handboken är i första hand tänkt att ge stöd om anmälan från anmälnings-skyldiga enligt 19 kap. 1 § första stycket SoL samt från allmänhet, myndigheter och yrkesverksamma som omfattas av uppmaningen att anmäla i 19 kap. 4 § SoL. För de som är verksamma inom familjerådgivning och för Barnombudsmannen gäller särskilda bestämmelser som bara nämns kort.

Förklaring av begrepp

I den här handboken används följande begrepp med den betydelse som anges nedan.

Barn Varje person under 18 år.²

Socialnämnd Den del av kommunen som har ansvar för kommunens uppgifter enligt socialtjänstlagen, exempelvis att ta emot anmälan, göra en förhandsbedömning, inleda utredning och besluta om insatser. I en del kommuner har den här nämnden ett annat namn.

Socialtjänst Mycket av det praktiska arbetet som socialnämnden har ansvar för utförs av kommunernas socialtjänst. Det är som regel anställda i socialtjänsten, exempelvis socialsekreterare, som anmälare har kontakt med.

Sekretess Förbud att röja en uppgift, vare sig det sker muntligen, genom utlämnande av en allmän handling eller på något annat sätt.³

Förkortningar

BrB	Brottsbalken
FB	Föräldrabalken
FL	Förvaltningslagen (2017:900)
HVB	Hem för vård eller boende
JO	Justitieombudsmannen
LVU	Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
OSL	Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
Prop.	Proposition
SoL	Socialtjänstlagen (2025:400)
SOSFS	Socialstyrelsens författningssamling
SOU	Statens offentliga utredningar

² Se 3 kap. 1 § andra stycket socialtjänstlagen (2025:400), SoL.

³ Se 3 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL.

Anmälan i korthet

Alla har ett ansvar för att uppmärksamma barn som far illa. Vissa är skyldiga enligt 19 kap. 1 § SoL att anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. För andra är det en rekommendation som följer av 19 kap. 4 § SoL.

Barn kan fara illa i många olika situationer och av en eller flera olika orsaker. Oavsett vad barnet befinner sig i för situation är det misstanken eller kännedomen om att barnet far illa som är utgångspunkten för om en anmälan ska eller bör göras till socialnämnden enligt 19 kap. 1 § första stycket och 4 § SoL. Anmälaren behöver inte sätta sig in i om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd, utan kan utgå från sina egna iakttagelser och sin egen bedömning om ett barn far illa eller riskerar att fara illa.⁴ Anmälaren behöver inte heller ta ställning till orsaken till att barnet far illa, det är socialnämnden som har ansvar att utreda situationen.⁵ Ibland kan det ändå kännas svårt som anmälare att veta om situationen är sådan att en anmälan ska göras eller inte. Då kan den som står inför att göra en anmälan behöva stöd från andra, sin chef, erfarna kollegor på arbetsplatsen eller genom att konsultera socialtjänsten.

Det finns inga formella krav på hur anmälan ska göras. Den kan vara skriftlig eller muntlig. Men Justitieombudsmannen, JO, har i ett flertal beslut angående anmälningsskyldiga pekat på att anmälan bör göras skriftligt med hänsyn till de ingripande åtgärder av socialnämnden som den kan medföra.⁶ I brådskande fall kan en anmälan göras muntligt som sedan bekräftas skriftligt i efterhand har JO menat.⁷ Anmälan ska i regel göras till socialtjänsten i den kommun eller stadsdel där barnet bor. Om den som anmäler är osäker på vilken kommun som anmälan ska göras till kan han eller hon kontakta socialtjänsten i den kommun som barnet vistas i. De som är anmälningsskyldiga enligt 19 kap. 1 § SoL är också skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för en utredning av ett barns behov av stöd och skydd.⁸ Uppgiftsskyldigheten gäller även om någon annan har gjort anmälan eller om socialnämnden har inlett en utredning på eget initiativ.⁹

Socialnämnden intar en särställning i förhållande till andra myndigheter genom att den inte bara är en servicemyndighet utan även har möjlighet och skyldighet att utreda de problem som är knutna till ett barns sociala

⁴ Se proposition 2012/13:10 Stärkt stöd och skydd för barn och unga s. 136 f.

⁵ Jfr proposition 1996/97:124 Ändring i socialtjänstlagen s. 106.

⁶ Se bland annat JO 2012/13 s. 268 och 2007/08 s. 261.

⁷ Se JO 1996/97 s. 268 och 1992/93 s. 341.

⁸ Se 20 kap. 6 § SoL.

⁹ Se Socialutskottets betänkande 1981/82:22 om lag om vård av missbrukare i vissa fall s. 33 f. och i Barnskyddsutredningens betänkande (SOU 2009:68) Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU) s. 253.

situation. När information från olika håll sammanställs hos socialtjänsten ökar möjligheterna att få en klar bild av barnets situation och att barnet får det stöd och skydd som han eller hon behöver. Många barn har berättat i efterhand att de varit tacksamma för att vuxna har anmält oro för deras situation, att någon faktiskt lyssnat, tagit deras situation på allvar och agerat.¹⁰

¹⁰ När vuxna larmar – ungdomars tankar kring orosanmälan, rapport från Maskrosbarn (2025).

Ett gemensamt ansvar för barn

För att sätta bestämmelserna om anmälan i ett sammanhang ger det här kapitlet en kort beskrivning av dels barns grundläggande rättigheter, dels föräldrars och socialnämnds ansvar för att se till att de blir tillgodosedda.

Barns grundläggande rättigheter

Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn ska behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.¹¹ I rätten till omvårdnad ingår inte bara rätten för barnet att få sina materiella behov tillgodosedda. Minst lika viktiga är barnets psykiska behov. I barnets rätt till trygghet ligger bland annat att få leva under stabila förhållanden och att ha någon att lita på. Till en god vård och fostran hör att barnet får känna att det behövs och att han eller hon får pröva sin förmåga och utveckla sina inneboende resurser för att efter hand frigöra sig från sitt beroende av vårdnadshavarna.¹²

Barnkonventionen har stärkt barnets ställning

Från och med den 1 januari 2020 gäller artiklarna 1–42 i barnkonventionen som svensk lag.¹³ Det innebär bland annat ett förtydligande av att alla som tillämpar bestämmelser i svenska lagar ska tolka dessa i förhållande till barnkonventionen.¹⁴

Alla barn har i enlighet med barnkonventionen rätt till god omvårdnad och att få utvecklas i sin egen takt utifrån sina egna förutsättningar.¹⁵

Barnkonventionen innehåller fyra grundläggande principer som är styrande för tolkningen av övriga artiklar och som också har en egen självständig betydelse. De är

- Förbud mot diskriminering (artikel 2).
- Barnets bästa (artikel 3).
- Barnets rätt till liv och utveckling (artikel 6).
- Barnets rätt att uttrycka sina åsikter (artikel 12).¹⁶

¹¹ Se 6 kap. 1 § FB.

¹² Se proposition 1981/82:168 Vårdnad och umgänge m.m. s. 59.

¹³ Se lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

¹⁴ Se proposition 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter s. 1.

¹⁵ Se prop. 2012/13:10 s. 35.

¹⁶ Se proposition 1997/98:182 Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige s. 9.

Vårdnadshavares ansvar

Den som har vårdnaden om ett barn har ett ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov enligt 6 kap. 1 § FB blir tillgodosedda. Barnets vårdnadshavare ansvarar även för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Vårdnadshavaren ska också bevaka att barnet får tillfredsställande försörjning och utbildning. I syfte att hindra att barnet orsakar skada för någon annan ska vårdnadshavaren ansvara för att barnet står under uppsikt eller att andra lämpliga åtgärder vidtas.¹⁷

Av 6 kap. 2 § första stycket FB framgår att barn står under vårdnad av båda sina föräldrar, eller en av dem, om inte vårdnaden har anförtrotts åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare. I de flesta fall är det alltså barnets föräldrar som ska se till att barnet får sina rättigheter enligt 6 kap. 1 § FB tillgodosedda.

När föräldrar inte kan ta ansvar för sina barn fullt ut träder socialnämndens ansvar in för att stödja och skydda barn som riskerar en ogynnsam utveckling.

Socialnämndens ansvar

Kommunen, genom socialtjänsten, har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp de behöver. Det innebär ingen inskränkning i det ansvar som andra huvudmän har. Det följer av 4 kap. 1 § SoL.

Socialnämnden har också ett särskilt ansvar för barn och unga. Av 18 kap. SoL framgår att socialnämnden bland annat ska

- verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden
- främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga i nära samarbete med vårdnadshavare eller andra som ansvarar för barns och ungas dagliga omsorg
- bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa
- särskilt arbeta för och ta initiativ till att förebygga och motverka brottslighet bland barn och unga.
- särskilt arbeta för och ta initiativ till att förebygga och motverka skadligt bruk och beroende bland barn och unga av alkohol, narkotika och andra beroendeframkallande medel, andra berusningsmedel, dopningsmedel samt spel om pengar

¹⁷ Se 6 kap. 2 § andra stycket FB.

- med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och unga som har visat tecken till ogynnsam utveckling
- ansvara för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om barnets eller den unges bästa motiverar det, vård, omsorg och fostran utanför det egna hemmet. Ansvaret ska utövas i nära samarbete med vårdnadshavaren eller andra som står för barnets eller den unges dagliga omsorg.

Socialnämnden ansvarar enligt 18 kap. 7 § SoL för att ett barn som har utsatts för brott, och barnets närstående, får de insatser som de behöver. Enligt samma bestämmelse ska socialnämnden också beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott.

För att socialnämnden ska kunna fullgöra sin uppgift att förebygga, erbjuda stödinsatser eller vidta åtgärder till barns skydd behöver nämnden få kännedom om barn som far illa eller misstänks fara illa.¹⁸

När barns rättigheter inte blir tillgodosedda

Att hjälpa ett barn i en utsatt situation kan ibland innebära att göra en så kallad orosanmälan till socialnämnden enligt 19 kap. 1 och 4 §§ SoL. Socialtjänsten får då kännedom om barnet och om den del av barnets situation som anmälaren känner till och har då möjlighet att hjälpa barnet. Anmälningsskyldiga verksamheter kan också ha ett eget ansvar för att ge barnet stöd som inte inskränks av att en anmälan har gjorts, som exempelvis skolan som har ett ansvar att fortsätta stödja barnet i barnets skolsituation.¹⁹

Det är misstanken eller kännedomen om att barnet far illa som är utgångspunkten för om en anmälan ska eller bör göras enligt 19 kap. 1 och 4 §§ SoL. Anmälaren behöver inte sätta sig in i om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd, utan kan utgå från sina egna iakttagelser och sin egen bedömning om ett barn far illa eller riskerar att fara illa.²⁰

Anmälningsskyldiga ska genast anmäla oro

Den information om barn som misstänks fara illa som finns i olika verksamheter som arbetar med eller kommer i kontakt med barn är grunden för socialtjänstens arbete med barn i utsatta situationer.²¹

¹⁸ Se prop. 2012/13:10 s. 44.

¹⁹ Se bland annat 1 kap. 4 § och 3 kap. 5 – 12 §§ skollagen (2010:800).

²⁰ Se prop. 2012/13:10 s. 136 f.

²¹ Se proposition 2002/03:53 Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m. s. 62.

Vissa myndigheter, yrkesverksamma, anställda och verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet är, enligt 19 kap. 1 § första stycket SoL, skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Var och en som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör, enligt 19 kap. 4 § SoL, anmäla detta till socialnämnden. Verksamheter inom socialnämnden är skyldiga att vidarebefordra uppgifter om barn som är i behov av stöd eller skydd till den enhet som ansvarar för den sociala barn- och ungdomsvården.²²

Polisanmälan vid misstanke om brott

Ibland omfattar en misstanke om att ett barn far illa också misstanke om att barnet utsatts för ett brott. Då kan det vara aktuellt för den som gör en anmälan till socialnämnden att också göra en anmälan till polisen. Det finns inget som hindrar att både socialnämnden och vårdnadshavaren, eller någon annan, gör polisanmälan. Det kan underlätta myndigheternas arbete om den som gör en anmälan till både polis och socialnämnd upplyser respektive myndighet om detta. Eftersom myndigheterna har olika ansvarsområden kan socialnämnd och polis behöva göra parallella utredningar vid misstanke om brott mot barn. Det är rättsväsendets sak att bedöma om ett brott mot ett barn har begåtts. Socialnämnden har ansvar för att bedöma och tillgodose barnets behov av skydd.

En förundersökning prövas utifrån ett juridiskt perspektiv, om det går att bevisa brott. En nedlagd förundersökning innebär inte att det var fel att göra en polisanmälan eller att barnet inte har farit illa, utan att det inte går att hitta tillräcklig bevisning som kan underbygga ett åtal om brottslig gärning.

²² Se prop. 2012/13:10 s. 45.

Vem ska eller bör anmäla?

Kapitlet tar upp vem som omfattas av bestämmelserna om *skyldighet* att anmäla till socialnämnden enligt 19 kap. 1 § SoL och vilka som omfattas av *rekommendationen* att anmäla enligt 19 kap. 4 § SoL.

Gemensamt ansvar

Alla har ett ansvar för att uppmärksamma barn som far illa. Vissa är skyldiga enligt 19 kap. 1 § SoL att anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. För andra är det en rekommendation att anmäla som följer av 19 kap. 4 § SoL.

Var och en uppmanas att anmäla

Var och en som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla det till socialnämnden.²³ Uppmaningen riktar sig till såväl allmänheten som sådana myndigheter och yrkesverksamma som inte omfattas av anmälningsskyldigheten.²⁴ Anmälan kan alltså göras av exempelvis en granne, släkting eller vän till den anmälan gäller. Uppmaningen att anmäla gäller oavsett om misstanken gäller förhållanden i eller utanför hemmet.²⁵

Vissa är skyldiga att anmäla

Följande myndigheter och yrkesverksamma är enligt 19 kap. 1 § första stycket SoL skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa:

1. myndigheter inom hälso- och sjukvården och tandvården,
2. myndigheter inom socialtjänsten,
3. myndigheter inom verksamheter enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
4. myndigheter och de som är verksamma inom verksamheter enligt skollagen (2010:800),
5. medlare som fått uppdrag enligt 6 kap. 18 a § föräldrabalken,
6. ordningsvakter som fått förordnande enligt lagen (2023:421) om ordningsvakter,
7. Arbetsförmedlingen,

²³ Se 19 kap. 4 § SoL.

²⁴ Se prop. 2012/13:10 s. 44 och JO 2013/14 s. 402.

²⁵ Se prop. 1996/97:124 s. 104.

8. Ekobrottsmyndigheten,
9. Försäkringskassan,
10. Kriminalvården,
11. Kronofogdemyndigheten,
12. Kustbevakningen,
13. länsstyrelserna,
14. Migrationsverket,
15. Polismyndigheten,
16. Rättsmedicinalverket i den del som avser rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet,
17. Skatteverket,
18. Säkerhetspolisen,
19. Tullverket,
20. Åklagarmyndigheten,
21. andra myndigheter om myndighetens verksamhet berör barn och unga, och
22. de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården, på socialtjänstens område eller enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.²⁶

Även Barnombudsmannen är skyldig att genast anmäla till socialnämnden om ombudsmannen i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.²⁷

Hänvisningar i andra lagar

I den lagstiftning som direkt berör vissa yrkeskategorier som kommer i kontakt med barn finns hänvisningar till skyldigheten att anmäla. Sådana hänvisningar finns bland annat i

- 5 kap. 8 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)
- 3 § tandvårdslagen (1985:125)
- 6 kap. 5 § patientsäkerhetslagen (2010:659)
- 24 g § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade
- 29 kap. 13 § skollagen (2010:800)

²⁶ Se 19 kap. 2 § SoL.

²⁷ Se 7 § lagen (1993:335) om Barnombudsman.

- 6 § polislagen (1984:387)
- 2 kap. 9 § kustbevakningslagen (2019:32)
- 17 a § lagen (2023:421) om ordningsvakter.

Hälsa- och sjukvården och tandvården

Myndigheter inom hälso- och sjukvården och tandvården och de som är anställda där är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet misstänker eller får kännedom om att ett barn far illa. Detta gäller oberoende av om deras verksamhet riktar sig till barn eller inte. Det följer av 19 kap. 1 § första stycket SoL. Även verksamheter som uteslutande riktar sig till vuxna är alltså anmälningsskyldiga. Ett exempel på en sådan verksamhet är vuxenpsykiatriska kliniker.²⁸

Skyldigheten att göra orosanmälan gäller både när vården möter barn som patienter eller när vården möter patienter som har eller bor tillsammans med minderåriga barn. Skyldigheten gäller även uppgifter som vårdpersonal har fått ta del av genom en annan person än barnet eller barnets vårdnadshavare, som till exempel mor- och farföräldrar.

Socialtjänsten

Myndigheter inom socialtjänsten och de som är anställda omfattas också av anmälningsskyldigheten.²⁹ Skyldigheten att anmäla gäller oberoende av om verksamheten riktar sig till barn eller inte. Även verksamheter som uteslutande riktar sig till vuxna är alltså anmälningsskyldiga.³⁰

Angående socialtjänstens anmälningsskyldighet uttalas i förarbetena att omsorgsverksamheter och andra verksamhetsområden inom socialtjänsten har skyldighet att vidarebefordra uppgifter om barn som är i behov av stöd eller skydd till den enhet som ansvarar för den sociala barn- och ungdomsvården. Det rör sig i formell mening inte om någon anmälan, eftersom nämnden i princip inte kan anmäla till sig själv. Med hänsyn till att kommuner i princip får utforma sin nämndorganisation på valfritt sätt kan det förekomma att kommunens ansvar för socialtjänsten fördelas på två eller flera olika nämnder. Om till exempel barn- och ungdomsvård organisatoriskt placerats inom en nämnd och övrig socialtjänst inom en annan finns en lagstadgad anmälningsskyldighet mellan nämnderna. Socialtjänsten har även anmälningsskyldighet till socialnämnden i en annan kommun.³¹

²⁸ Se proposition 1989/90:28 Vård i vissa fall av barn och ungdomar s. 131 och JO 1992/93 s 319.

²⁹ Se 19 kap. 1 § första stycket SoL.

³⁰ Se proposition 1989/90:28 Vård i vissa fall av barn och ungdomar s. 131 och JO 1992/93 s 319.

³¹ Prop. 2012/13:10 s. 45.

Möjligheten för socialtjänsten att erbjuda insatser utan individuell behovsprövning innebär ingen inskränkning i utförarens skyldighet att anmäla oro för ett barn. Sådana uppgifter kan framkomma i verksamheter som riktar sig till såväl vuxna som till barn. Om socialnämnden beslutat om undantag från kravet på dokumentation av uppgifter kopplade till den enskildes identitet kan detta dock medföra att det vid en orosanmälan inte finns någon annan dokumentation att ta del av än det anmälaren själv har kännedom om och lämnar i anmälan. Att barnet eller den vuxne är anonym i den meningen att dokumentation inte sker innebär dock inte att de behöver vara helt okända för dem som arbetar i verksamheten. När en utförare är skyldig att anmäla oro för ett barn blir det med nödvändighet så att information kommer att dokumenteras i anmälan. Detta gäller oavsett om socialnämnden beslutat om undantag från dokumentation av själva insatsen.³²

Verksamhet som bedrivs enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrad

Anmälningsskyldigheten i 19 kap. 1 § SoL gäller i verksamhet som bedrivs enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, såväl inom en myndighet som inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet. Även LSS-verksamheter som uteslutande riktar sig till vuxna är alltså anmälningsskyldiga.³³

Skolan

Verksamheter som bedrivs enligt skollagen är sådana verksamheter som möter barn i en mycket hög utsträckning och där det kan uppstå en kännedom om eller en misstanke att ett barn far illa. Både myndigheter och de som är verksamma inom verksamheter enligt skollagen omfattas av anmälningsskyldigheten.³⁴ Det innebär att alla skolformer, inklusive den kommunala vuxenutbildningen, omfattas av anmälningsskyldigheten. Även barnomsorg, förskola, fritidshem och kyrklig verksamhet för barn och ungdomar, som exempelvis kyrkans förskoleverksamhet och konfirmationsundervisning omfattas.³⁵

³² Se prop. 2024/25:89 s. 391–392.

³³ Jfr prop. 1989/90:28 s. 131.

³⁴ Se 19 kap. 1 § första stycket SoL.

³⁵ Se prop. 1996/97:124 s. 106 och proposition 2025/26:12 Stärkt skydd till barn och unga som far illa, s. 49.

Medlare

Medlare som fått uppdrag enligt 6 kap. 18 a § föräldrabalken omfattas av anmälningsskyldigheten.³⁶ Denna typ av medling syftar till att få till stånd en överenskommelse i frågor som rör barnet. Medlare kan, inom ramen för sitt uppdrag, få kännedom eller misstanke om att barn far illa och är då skyldig att genast anmäla det till socialnämnden.

Ordningsvakter

Ordningsvakter som har fått förordnanden enligt lagen (2023:421) om ordningsvakter är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom eller misstanke om att barn far illa.³⁷ Av förarbetena framgår bland annat att ordningsvakter inom ramen för sitt uppdrag kan komma i kontakt med familjer och barn i olika sammanhang och på så sätt få kännedom eller misstanke om att ett barn far illa samt att det är angeläget att socialnämnden får del av relevanta uppgifter om barn som kan vara i behov av nämndens skydd eller stöd.³⁸

Ordningsvakter har inte någon generell laglig rätt att kontrollera någons identitet. Det innebär dock inte något hinder för att en ordningsvakt frågar om personuppgifter. En ordningsvakt kan även ha kännedom om en person sedan tidigare och kan därmed lämna sådana uppgifter i anmälan att det går att klarlägga vem denne är.³⁹

Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen och de som är anställda där omfattas också av anmälningsskyldigheten enligt 19 kap. 1 § SoL. I förarbetena lyfts bland annat att Arbetsförmedlingen har viss kontakt med personer under 18 år och kan därigenom få kännedom om barns förhållanden. Därutöver kan Arbetsförmedlingen få kännedom om ett barns situation vid sina kontakter med vuxna i deras egenskap av föräldrar eller andra närstående till barn.⁴⁰

Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten

Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten och anställda hos dessa myndigheter omfattas av anmälningsskyldigheten enligt 19 kap. 1 § SoL. Både Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten kan få kännedom eller misstanke om att ett barn far illa vid bedrivande av exempelvis förundersökningar om misstanke om brott mot barn eller brottslighet som

³⁶ Se 19 kap. 1 § SoL och prop. 2025/26:12 s. 41.

³⁷ Se 19 kap. 1 § första stycket SoL.

³⁸ Se prop. 2025/26:12 s. 36.

³⁹ Se prop. 2025/26:12 s. 38.

⁴⁰ Se prop. 2025/26:12 s. 28.

rör våld i nära relationer. Även i samband med frihetsberövanden eller vid en husrannsakan i en misstänkts bostad där det finns barn, kan kännedom eller misstanke om att ett barn far illa uppstå.⁴¹

Försäkringskassan

Försäkringskassan och de som är anställda där omfattas av anmälningsskyldigheten i 19 kap. 1 § SoL. Försäkringskassan kan i sin verksamhet på olika sätt få kännedom eller misstanke om att barn far illa. Även om Försäkringskassan främst möter vuxna, men de kan ibland träffa barn och på så sätt få veta saker om barns livssituation och förhållanden. Myndigheten kan även få kännedom om ett barns situation vid sina kontakter med vuxna i deras egenskap av föräldrar eller andra närstående till barn. Uppstår det kännedom eller misstanke om att barnet far illa är Försäkringskassan skyldig att genast anmäla det till socialnämnden.⁴²

Rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet

Av 19 kap. 1 § SoL framgår att Rättsmedicinalverket och de som är anställda där, i den del som avser rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, omfattas av anmälningsskyldigheten.

Kriminalvården

Skyldigheten att anmäla enligt 19 kap. 1 § SoL omfattar även Kriminalvården och dess anställda. I förarbetena lyfter regeringen fram att barn med frihetsberövade föräldrar ofta kan antas behöva någon form av stöd från socialnämndens sida och att det därför är nödvändigt att Kriminalvården uppmärksammar socialtjänsten på dessa barn. Lika viktigt är det att de som arbetar inom frivården och som fungerar som exempelvis övervakare, uppmärksammar och anmäler sin kännedom om barn som far illa. I förarbetena framgår också att det kan finnas skäl för Kriminalvården att uppmärksamma socialtjänsten på att en intagen i anstalt står inför frigivning. Anstaltspersonalen kan till exempel bedöma att det finns risk för att en person som avtjänat straff för familjerelaterad våldsbrottslighet kommer att fortsätta utöva våld mot sin familj efter frigivningen och att barnen då riskerar fara illa. Personalen kan också bedöma att den frigivne inte kommer att klara av att ta hand om sina barn, eller kanske till och med utöva våld mot dem, i samband med umgänge. Det kan också vara aktuellt att göra anmälan till socialnämnden om anställda inom Kriminalvården får

⁴¹ Se prop. 2025/26:12 s. 29.

⁴² Se prop. 2025/26:12 s. 29.

kännedom om att barn vistas i missbruksmiljöer eller miljöer som av annan anledning är olämpliga eller skadliga för barn.⁴³

Kronofogdemyndigheten

Kronofogdemyndigheten och dess anställda omfattas av anmälningsskyldigheten i 19 kap. 1 § SoL. Kronofogdemyndigheten kan på olika sätt få kännedom om barns livssituation och förhållanden som innebär att de får kännedom eller misstanke om att barn far illa. Så kan exempelvis vara fallet när myndigheten utför en avhysning eller en utmätningsförrättning i en bostad.⁴⁴

Kustbevakningen

Kustbevakningen och anställda hos myndigheten omfattas av anmälningsskyldigheten i 19 kap. 1 § SoL. Kustbevakningen kan i sin verksamhet få information om förhållanden som kan innebära att det uppstår kännedom eller misstanke om att barn far illa. Myndigheten kan till exempel komma i kontakt med barn som misstänks fara illa i samband vid ingripanden mot brotten sjöfylleri och rattfylleri, samt vid husrannsakan.⁴⁵

Länsstyrelserna

Även länsstyrelserna och anställda där omfattas av anmälningsskyldigheten i 19 kap. 1 § SoL. Av förarbetena framgår bland annat att länsstyrelserna genom sin verksamhet och sina arbetsuppgifter i stor utsträckning kan få kännedom om förhållanden som kan innebära att barn far illa eller att det uppstår misstankar om att så kan vara fallet. Det är viktigt att sådana uppgifter kommer till socialnämndens kännedom så att nämnden kan ta ställning till om barnet är i behov av skydd eller stöd. Länsstyrelserna kan komma i kontakt med familjer och barn i samband med olika typer av tillsynsverksamhet, till exempel i samband med tillsyn enligt miljöbalken och djurskydds- eller alkohollagstiftningen. Ett annat exempel på när länsstyrelserna kan komma i kontakt med familjer och barn är i begravningsärenden.⁴⁶

Migrationsverket

Skyldigheten att anmäla enligt 19 kap. 1 § SoL omfattar även Migrationsverket och dess anställda. Migrationsverket är en sådan myndighet som i regel kommer i kontakt med barn och kan få kännedom om barns

⁴³ Se prop. 2002/03:53 s. 64.

⁴⁴ Se prop. 2025/26:12 s. 30.

⁴⁵ Se prop. 2025/26:12 s. 30–31.

⁴⁶ Se prop. 2025/26:12 s. 31.

förhållanden på ett sådant sätt att de kan få indikationer på att ett barn far illa eller misstänker att ett barn far illa.⁴⁷

Polismyndigheten och Säkerhetspolisen

Skyldigheten att anmäla enligt 19 kap. 1 § SoL omfattar även Polismyndigheten och Säkerhetspolisen och anställda vid dessa myndigheter. Utöver anmälningsskyldigheten ska Polismyndigheten även fortlöpande samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör föranleda någon åtgärd av dem.⁴⁸ Polismyndigheten kan exempelvis få kännedom om att barn vistas i missbruksmiljöer eller miljöer som av annan anledning är olämpliga eller skadliga för barn.⁴⁹

Skatteverket

Skatteverket och dess anställda omfattas av skyldigheten att anmäla enligt 19 kap. 1 § SoL. Skatteverket kan bland annat, inom ramen för folkbokföringsverksamheten, göra kontrollbesök i privatpersoners hem och på så sätt få kännedom om barns livssituation och förhållanden som innebär att myndigheten kan få kännedom eller misstanke om att barn far illa.⁵⁰

Tullverket

Även Tullverket och dess anställda omfattas av skyldigheten att anmäla enligt 19 kap. 1 § SoL. Tullverket kan få kännedom eller misstanke om att barn far illa i den kontroll- och brottsbekämpande verksamheten. Vanligast är att misstankar om att barn far illa uppkommer i samband med husrannsakingar. Det kan till exempel vara boendemiljön eller behandlingen av barn från vårdnadshavares sida som gör att misstankar uppstår. Misstankar eller indikationer om att barn far illa kan även uppkomma i det efterföljande utredningsarbetet. Det kan också förekomma att barn reser tillsammans med sina föräldrar eller andra släktingar som kontrolleras av Tullverket. I sådana situationer kan det till exempel vara de vuxnas beteende, eller påträffandet av vissa föremål och varor såsom narkotika eller vapen, som gör att misstanke eller kännedom om att barn far illa uppstår. Vidare kan det förekomma att barn indirekt används och utnyttjas i samband med brott genom att smuggelgods göms i till exempel barnens packning.⁵¹

⁴⁷ Se propositionen prop. 2006/07:108 Utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott med mera, s. 34.

⁴⁸ Se 6 § polislagen.

⁴⁹ Jfr prop. 2002/03:53 s. 64.

⁵⁰ Jfr prop. 2025/26:12 s. 32.

⁵¹ Se prop. 2025/26:12 s. 32.

Andra myndigheter vars verksamhet berör barn och unga

Andra myndigheter vars verksamhet berör barn och unga och de som är anställda där är skyldiga att anmäla.⁵² Varje myndighet behöver själv bedöma om den verksamhet man bedriver berör barn och unga på det sättet som avses i bestämmelsen. I förarbetena uttalas bland annat att anmälnings- och uppgiftsskyldighet föreligger för myndigheter som typiskt sett i sin verksamhet kommer i kontakt med barn och ungdomar och deras förhållanden på ett sådant sätt att de kan få indikationer om att barn far illa.⁵³ Av förarbetena uttalas vidare att uppräknningen av anmälningskyldiga myndigheter i 19 kap. 1 § SoL inte ska ses som en uttömmande lista över anmälningskyldiga. Begreppet ”andra myndigheter om myndighetens verksamhet berör barn och unga” innebär att även tillkommande myndigheter, vars verksamhet berör barn och unga, kommer att omfattas av bestämmelsen utan – eller i väntan på – lagändring.⁵⁴

Anmälningskyldigheten innebär att myndigheternas verksamhet i dess helhet omfattas av anmälningskyldigheten. I praktiken ligger det dock nära till hands att anta att det ofta kommer att falla ut så att anmälningar endast görs i de verksamhetsdelar hos en myndighet som berör barn.⁵⁵

Yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet

Skyldigheten att anmäla omfattar enligt 19 kap. 1 § SoL även de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller tandvården, på socialtjänstens område eller enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.⁵⁶

I förarbetena uttalas bland annat att anmälnings- och uppgiftsskyldighet föreligger för myndigheter och befattningshavare som typiskt sett i sin verksamhet kommer i kontakt med barn och ungdomar och deras förhållanden på ett sådant sätt att de kan få indikationer om att barn far illa. Det har inte någon principiell betydelse om befattningshavaren arbetar i offentlig eller privat tjänst. Den som arbetar i yrkesmässigt bedriven verksamhet inom exempelvis socialtjänst, förskola, skola och hälso- och sjukvård eller tandvård, omfattas därför av skyldigheten att anmäla och att lämna uppgifter till socialnämnden, vare sig verksamheten är i offentlig eller privat regi.⁵⁷

⁵² Se 19 kap. 1 § första stycket SoL.

⁵³ Se prop. 2012/13:10 s. 44.

⁵⁴ Se prop. 2025/26:12 s. 44.

⁵⁵ Se prop. 2025/26:12 s. 44.

⁵⁶ Se 19 kap. 1 § 4 SoL.

Ideella organisationer

Ideella organisationer, exempelvis BRIS, Rädda Barnen eller kvinnojourer, och de som arbetar där, omfattas generellt inte av anmälningsskyldigheten. De omfattas istället av den allmänna rekommendationen i 19 kap. 4 § SoL att var och en som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla detta till socialnämnden. Enligt förarbetena omfattas däremot exempelvis läkare och psykologer som är anställda i sådana ideella organisationer av anmälningsskyldigheten när de utövar sitt yrke inom ramen för organisationens verksamhet.⁵⁸

Det är dock viktigt att tänka på att ideella organisationer som genom avtal med kommunen utför insatser enligt SoL också omfattas av anmälningsskyldigheten.⁵⁹ Detsamma gäller för ideella organisationer som bedriver tillståndspliktig verksamhet enligt 26 kap. 1 § SoL, som exempelvis skyddade boenden.

Familjerådgivning

För personer som är verksamma inom familjerådgivning är anmälningsskyldigheten mer begränsad än för andra verksamma inom socialtjänsten. De är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.⁶⁰

Anmälningsskyldigheten är personlig

Skyldigheten att anmäla omfattar alltså anställda hos vissa myndigheter och de som är verksamma inom vissa yrkesmässigt bedrivna enskilda verksamheter. Det innebär att den som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa har ett personligt ansvar för att anmälan görs.

Den som omfattas av skyldigheten att anmäla enligt 19 kap. 1 § SoL är också skyldig att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd.⁶¹

⁵⁸ Prop. 2012/13:10 s. 44.

⁵⁹ Jfr proposition 2009/10:131 Lex Sarah och socialtjänsten – förslag om vissa förändringar s. 27 och proposition 2011/12:4 Utredningar avseende vissa dödsfall s. 60.

⁶⁰ Se 19 kap. 2 § SoL.

⁶¹ Se 20 kap. 6 § SoL.

Skyldigheten omfattar anställda och yrkesverksamma

Som framgått ovan omfattar skyldigheten att anmäla anställda hos vissa myndigheter och de som är verksamma inom vissa yrkesmässigt bedrivna enskilda verksamheter. Även konsulter och andra uppdragstagare som anlitas av sådana verksamheter omfattas av anmälningsskyldigheten.⁶² Studenter och praktikanter omfattas däremot inte av anmälningsskyldigheten, om de inte samtidigt har någon form av anställning där. De omfattas i stället av rekommendationen att anmäla i 19 kap. 4 § SoL. Observera att även uppgifter som en anmälningsskyldig person har fått av en annan person kan vara grund för att göra en anmälan om det leder till att den anmälningsskyldiga personen misstänker att ett barn far illa. En sådan situation skulle kunna uppstå om exempelvis en praktikant vid en anmälningsskyldig myndighet berättar om sin oro för ett barn för någon som är anställd där. Läs mer under rubriken *Andrahandsuppgifter* sid. 31.

Viktigt vilken roll man agerar i

Skyldigheten att anmäla till socialnämnden gäller enligt 19 kap. 1 § första stycket SoL om den anmälningsskyldige *i sin verksamhet* får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Uppgifter som denne fått kännedom om som privatperson omfattas i stället av rekommendationen att anmäla i 19 kap. 4 § SoL.⁶³

JO har riktat kritik mot en befattningshavare vid en kommunal förvaltning för att hon gjort en så kallad orosanmälan i tjänsten trots att den rörde privata förhållanden. Anmälan rörde oro för befattningshavarens brorsbarn och gjordes till en annan kommun. JO konstaterar att befattningshavaren angivit i anmälan att hon gjorde den i egenskap av tjänsteman och att anmälan var skriven på kommunens brevpapper och undertecknad med befattningshavarens tjänstetitel. Om hon befarade att barnen far illa borde hon, uttalar JO, under rådande förhållanden ha gjort anmälan som privatperson med stöd av 19 kap. 4 § SoL. JO framhåller i sitt beslut vikten av att en tjänsteman agerar på ett sådant sätt att det aldrig råder någon tvekan i fråga om tjänstemannen uppträder i tjänsten eller som privatperson. Att det finns en tydlighet i detta avseende är, menar JO, av vikt för att upprätthålla objektiviteten inom socialtjänsten samt enskildas förtroende för socialtjänstens verksamhet.⁶⁴

⁶² Se prop. 2025/26:12 s. 33.

⁶³ Se JO 2013/14 s. 402.

⁶⁴ Se JO 2013/14 s. 402, JO 1992/93 s. 319 och JO 1992/93 s. 391.

Uppgifter som omfattas av sekretess eller tystnadsplikt

Att göra en anmälan innebär som regel att anmälaren lämnar uppgifter till socialnämnden som kan vara känsliga för den berörda familjen. Sådana uppgifter omfattas ofta av regler om sekretess hos myndigheter eller tystnadsplikt i yrkesmässigt bedrivna enskilda verksamheter. Den som är skyldig att anmäla till socialnämnden enligt 19 kap. 1 § SoL kan göra det utan hinder av sekretess. Det beror på att anmälningsskyldigheten bryter sekretessen mellan myndigheter med stöd av 10 kap. 28 § OSL.⁶⁵ Inte heller hindrar tystnadsplikt att någon fullgör uppgiftsskyldighet som följer av lag eller förordning. Något obehörigt röjande av en uppgift anses inte ske i dessa fall.⁶⁶ Till skillnad från skyldigheten att anmäla bryter uppmaningen att anmäla i 19 kap. 4 § SoL inte sekretessen mellan myndigheter. Vilka uppgifter om barnets situation som kan lämnas till socialnämnden från en verksamhet som inte är anmälningsskyldig beror därför på vilka bestämmelser om sekretess eller tystnadsplikt som gäller för just den verksamheten.

Sekretess gäller hos anmälningsskyldiga för vissa uppgifter

Sekretess gäller hos myndigheter och i verksamheter som avses i 19 kap. 1 § första stycket SoL för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men och uppgiften hänför sig till

1. en anmälan om oro för ett barn, eller
2. information som socialnämnden har lämnat enligt 19 kap. 6 § socialtjänstlagen till den som har gjort en sådan anmälan.⁶⁷

Uttrycket ”personliga förhållanden” omfattar uppgifter om allt från en persons namn, adress och ekonomi till yttringarna av ett sjukdomstillstånd som hänför sig till en anmälan om oro för ett barn eller återkoppling från socialnämnden till anmälaren. Även en uppgift om att någon förekommer i en anmälan omfattas av uttrycket.⁶⁸ Sekretessen gäller i högst 70 år.⁶⁹

⁶⁵ Se prop. 2012/13:10 s. 44.

⁶⁶ Jfr proposition 2006/07:108 Utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott m.m. s. 34, för hälso- och sjukvårdspersonal se även 6 kap. 12 § patientsäkerhetslagen.

⁶⁷ Se 40 kap. 7 g § OSL.

⁶⁸ Se prop. 2025/26:12 s. 121.

⁶⁹ Se 40 kap. 7 g § andra stycket OSL.

OSL är som huvudregel inte tillämplig hos privata aktörer. Däremot finns bestämmelser om tystnadsplikt i andra författningar som omfattar sådana aktörer.⁷⁰ Bestämmelserna i OSL gäller såväl för myndigheten som sådan som för bland annat anställda och uppdragstagare vid myndigheten.⁷¹ Exempelvis anses medlare som utsetts enligt 6 kap. 18 a § föräldrabalken som uppdragstagare hos myndighet och omfattas av OSL.⁷² För ordningsvakter som tjänstgör i det allmännas verksamhet gäller också OSL.⁷³

⁷⁰ Se t.ex. 6 kap. 12 § patientsäkerhetslagen, 29 kap. 14 § skollagen och 17 § lagen om ordningsvakter.

⁷¹ Se 2 kap. 1 § OSL

⁷² Se proposition 2020/21:150 Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister s. 80 och 81.

⁷³ Se prop. 2025/26:12 s. 122.

Vad ska anmälas och när?

Det här kapitlet handlar om vad det är som ska anmälas och när. Här förklaras också vad det innebär att anmälan ska göras redan vid misstanke om att ett barn far illa.

Oro för ett barn

Skyldigheten att anmäla och rekommendationen att anmäla gäller vid misstanke eller kännedom om att ett *barn* far illa. Med barn avses varje människa under 18 år.⁷⁴ Bestämmelserna om anmälan gäller inte väntade barn eller unga vuxna. Läs vidare under rubriken *Oro för ett väntat barn eller en ung vuxen* sid. 34.

I vilka situationer kan barn fara illa?

Barn kan fara illa i många olika situationer och av en eller flera olika orsaker. Det kan exempelvis handla om barn som i hemmet utsätts för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar, fysisk eller psykisk försummelse eller familjer där det förekommer allvarliga relationsproblem mellan barnet och övriga familjen. Barn kan också fara illa på grund av sitt eget beteende, exempelvis på grund av missbruk, kriminalitet och annat självdestruktivt beteende eller för att de utsätts för hot, våld eller andra övergrepp från jämnåriga.⁷⁵ Barn kan även fara illa för att de vistas i miljöer som är olämpliga eller skadliga för barn, som till exempel missbruksmiljöer.⁷⁶ Barn kan också utsättas för förhållanden som kan skada hälsan eller utvecklingen under en utlandsvistelse om ett barn förs utomlands. Det kan i sammanhanget nämnas att socialnämnden har möjlighet att hindra att ett barn förs utomlands eller lämnar Sverige genom att fatta ett beslut om utreseförbud. Utreseförbudet syftar till att skydda barnet från att utsättas för förhållanden som kan skada barnets hälsa eller utveckling under en vistelse utomlands.⁷⁷

Oavsett vad barnet befinner sig i för situation är det misstanken eller kännedomen om att barnet far illa som är utgångspunkten för om en anmälan ska eller bör göras till socialnämnden enligt 19 kap. 1 § första stycket och 4 § SoL. Skyldigheten att anmäla omfattar även oro för barn som redan är placerade utanför föräldrahemmet, exempelvis i ett familjehem.

⁷⁴ Se 3 kap. 1 § SoL.

⁷⁵ Se prop. 2012/13:10 s. 47.

⁷⁶ Se prop. 2002/03:53 s. 64.

⁷⁷ Se 31 a § LVU. Läs mer om utreseförbud på Kunskapsguiden: [Om utreseförbud för barn - Kunskapsguiden](#)

Ibland kan det kännas svårt som anmälare att veta om situationen är sådan att en anmälan ska göras eller inte. Men det är inte anmälarens, utan socialtjänstens sak att utreda och avgöra allvaret i barnets situation.⁷⁸ När det råder osäkerhet om förhållandena är sådana att en anmälan ska göras, kan situationen diskuteras med socialtjänsten utan att barnets identitet avslöjas.⁷⁹ Läs vidare i kapitlet *Stöd för anmälare* sid. 40.

Andrahandsuppgifter

Även uppgifter som en anmälningsskyldig person har fått av en annan person kan vara grund för att göra en anmälan om det leder till att den anmälningsskyldiga personen misstänker att barnet far illa. Det följer av 19 kap. 1 § första stycket SoL. Det kan exempelvis handla om patienter i vuxenpsykiatri som berättar om förhållanden hemma som gör att personalen misstänker att ett barn far illa.⁸⁰ Det skulle även kunna handla om elever i skolan som berättar om förhållanden hemma som gör att skolpersonalen misstänker att elevens syskon kan fara illa.

Anonyma uppgifter

En närliggande fråga är hur en myndighet eller privat verksamhet gör om den i sin verksamhet får uppgifter från en anonym källa om att barn kan fara illa.

Ett beslut från JO handlar om skyldighet för Barnombudsmannen att göra anmälan till socialnämnd på grund av anonyma skrivelser enligt vilka det kunde misstänkas att några flickor hade blivit könsstympade. JO uttalade bland annat:

En inte helt okomplicerad fråga är om en myndighet skall vidarebefordra uppgifter som lämnats till myndigheten anonymt. Det är rent allmänt sett inte tillfredsställande om en myndighet medverkar till att lämna vidare felaktiga uppgifter som från början kanske har spridits i syfte att trakassera en enskild person. Något allmängiltigt svar på frågan kan inte ges. Ofta kan det vara lämpligt att myndigheten diskuterar frågan med socialförvaltningen. Om den diskussionen förs under upprätthållande av sekretess för den enskildes identitet föreligger inte något hinder för myndigheten att rådfråga socialtjänsten. I tveksamma fall ankommer det ytterst på myndigheten att själv avgöra om en anmälan till socialnämnden skall göras.⁸¹

⁷⁸ Se prop. 2002/03:53 s. 65.

⁷⁹ Jfr prop. 1996/97:124 s. 106 och prop. 2002/03:53 s. 47 och 66.

⁸⁰ Jfr prop. 1989/90:28 s. 131.

⁸¹ JO 2002/03 s. 170.

När ska anmälan göras?

Anmälan ska göras redan vid misstanke

Anmälan enligt 19 kap. 1 § första stycket SoL ska göras när den anmälningsskyldige får kännedom om eller *misstänker* att ett barn far illa. Även allmänhet, myndigheter och yrkesverksamma som inte är skyldiga att anmäla bör anmäla om man misstänker att ett barn far illa. Det följer av 19 kap. 4 § SoL.

Av förarbetena till bestämmelsen om anmälningsskyldighet framgår att även svårbedömda eller obestyrkta uppgifter ska anmälas om de tyder på att ett barn kan behöva stöd eller hjälp från socialtjänsten.⁸² Socialnämnden har ofta en samlad bild av ett barns förhållanden, och en uppgift som inte är helt styrkt eller en delvis oklar uppgift kan utgöra en viktig pusselbit för socialnämndens bedömning av behovet av olika åtgärder.⁸³ När anmälan kommer in är det socialnämndens ansvar att avgöra om en utredning ska inledas eller inte. Läs vidare i kapitlet *Vad gör socialtjänsten* sid. 49. Att ingripa tidigt kan medföra att barn, som är i behov av stöd och skydd, får ökad uppmärksamhet och hjälp i ett tidigt skede. Det förbättrar förutsättningarna för barn att växa upp under trygga och goda förhållanden. Det kan även motverka behovet av framtida mer omfattande insatser.⁸⁴

Anmälan ska göras genast

De som omfattas av skyldigheten att anmäla enligt 19 kap. 1 § första stycket SoL ska *genast* anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

Anmälningsskyldigheten är absolut och får inte bli föremål för överbäganden av den anmälningsskyldige själv. Är omständigheterna sådana som anges i 19 kap. 1 § SoL ska anmälan göras till socialnämnden.⁸⁵ En anmälningsskyldig person kan därför aldrig lova ett barn eller dess föräldrar att inte anmäla uppgifter som tyder på att barnet far illa till socialtjänsten. Han eller hon kan också komma att bli skyldig att lämna uppgifter till socialtjänsten enligt 20 kap. 6 § SoL. Läs vidare i kapitlet *Skyldighet att lämna uppgifter till en utredning* sid. 44.

JO har i ett beslut riktat allvarlig kritik mot dåvarande rektorn för en skola för underlåtenhet att genast göra en anmälan till socialnämnden efter att en elev berättat om våld i hemmet. JO konstaterar här att skolan inte bör

⁸² Se prop. 1996/97:124 s. 106.

⁸³ Se JO 2002/03 s. 170.

⁸⁴ Se proposition 2024/25:89 En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter s. 623.

⁸⁵ Se JO 1995/96 s 247.

bedriva någon egen utredning rörande misstänkta missförhållanden. Om och på vilket sätt en misstanke ska utredas ankommer på socialnämnden att bedöma. När personalen vid skolan fattar misstanke om att en elev far illa i hemmet ska anmälan, konstaterar JO, ske genast. Anmälan till socialnämnden gjordes i det aktuella fallet först ett år och fem månader efter att flickan för första gången berättat att modern utsatte henne för våld. JO uttalar här att en anmälan borde ha gjorts *omedelbart* efter att flickan berättat att hon utsattes för våld i hemmet.⁸⁶

Anmälan även om annan myndighet redan anmält

Skyldigheten att anmäla gäller för varje myndighet för sig. Kännedom om att en annan myndighet har anmält eller avser att anmäla ett misstänkt missförhållande påverkar inte skyldigheten att anmäla.⁸⁷ Varje anmälan kan i sig ge viktig information som underlag för socialnämndens bedömning av behovet av åtgärder.

Anmälan även om utredning redan har inletts

Skyldigheten att anmäla begränsas inte av att den anmälningsskyldige vet att socialtjänsten redan har inlett en utredning eller att socialtjänsten och barnet har haft annan kontakt.⁸⁸ JO har uttalat att även om till exempel en läkare har kännedom om att det pågår en barnavårdsutredning vid nämnden, är det dennes skyldighet att anmäla till nämnden, om han eller hon får kännedom om något som kan ha betydelse för utredningen.⁸⁹

Anmälan även då åtgärder vidtagits

Skyldigheten att anmäla gäller även när ett barn får en insats i anmälares verksamhet. Exempelvis har JO riktat kritik mot en barn- och ungdomspsykiatrisk klinik för att den underlåtit att göra en anmälan rörande en tolvårig flicka som varit intagen på kliniken.⁹⁰ I samband med att anmälan görs kan den anmälningsskyldige lämna information om vilka åtgärder som denne anser lämpliga till socialnämnden.⁹¹

Socialnämnden intar en särställning i förhållande till andra myndigheter genom att den inte bara är en servicemyndighet utan även har möjlighet och skyldighet att utreda de problem som är knutna till ett barns sociala situation, i familjen eller på andra håll. När information från olika håll

⁸⁶ Se JO 2014/15 s. 577.

⁸⁷ Se JO 2004/05 s. 299.

⁸⁸ Se JO 1992/93 s. 391 och JO 2004/05 s. 299.

⁸⁹ Se JO 1992/93 s. 341.

⁹⁰ Se JO 1993/94 s. 261.

⁹¹ Se JO 2002/03 s. 290 och JO 2004/05 s. 299.

sammanställs hos socialtjänsten ökar möjligheterna att få en klar bild av barnets situation och att barnet får det stöd och skydd som han eller hon behöver.

Ny anmälan om oro kvarstår

Det kan vara bra att tänka på att den som har gjort en anmälan till socialnämnden har en fortsatt skyldighet att anmäla om oro för barnet kvarstår eller om den som anmält får nya uppgifter som föranleder oro för barnet. Den som omfattas av anmälningsskyldigheten enligt 19 kap. 1 § första stycket SoL är också uppgiftsskyldig. Det innebär att han eller hon är skyldig att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd.⁹²

Underlåtenhet kan vara tjänstefel

Den som inte anmäler, trots att han eller hon är skyldig att göra det, riskerar att ställas till ansvar för tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken, BrB.⁹³ En förutsättning för det är att underlåtenheten sker vid *myndighetsutövning*. Högsta domstolen har konstaterat att en anmälan från en förskola eller från den som är verksam där enligt 19 kap. 1 § SoL ingår som ett led i myndighetsutövningen och anses därför ske vid myndighetsutövning.⁹⁴

Oro för ett väntat barn eller en ung vuxen

Bestämmelserna om anmälan omfattar inte personer som har fyllt 18 år och inte heller väntade, ofödda barn.

När det finns en oro för en ung vuxen, 18–19 år

Socialtjänsten kan göra utredningar, oberoende av samtycke, när det gäller personer som har fyllt 18 år men inte 20 år, när det kan bli aktuellt att tillämpa lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Anmälningsskyldigheten enligt 19 kap. 1 § SoL omfattar dock inte den som har fyllt 18 år. För att andra verksamheter ska kunna lämna uppgifter om den unge till socialtjänsten krävs därför att det är möjligt med hänsyn till de bestämmelser om sekretess eller tystnadsplikt som gäller för den verksamheten.

⁹² Se 20 kap. 6 § SoL.

⁹³ Se prop. 2002/03:53 s. 65 och JO 1992/93 s. 319 och s. 391.

⁹⁴ Se NJA 2014 s. 910.

När det finns en oro för ett väntat barn

För myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten finns bestämmelser i 25 kap. 12 § och 26 kap. 9 § OSL som gör det möjligt att i vissa fall lämna uppgifter mellan dessa myndigheter till skydd för ett väntat barn utan hinder av sekretess.⁹⁵ Det kan exempelvis handla om myndigheter inom socialtjänsten, mödrahälsovården, barnhälsovården och vuxenpsykiatri.⁹⁶

Bestämmelserna omfattar bland annat uppgift om en gravid person eller någon närstående till denne. Den gäller om uppgiften behöver lämnas för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet. Av förarbetena framgår att det som avses närmast är när en gravid på grund av missbruk, egen sjukdom eller sin livsföring i övrigt riskerar att skada fostret.⁹⁷

Bestämmelserna gör det möjligt för myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten att utbyta uppgifter trots att den enskilde inte lämnat sitt samtycke till det.⁹⁸ Undantaget från sekretessen bör enligt förarbetena användas med urskiljning och varsamhet.⁹⁹

⁹⁵ Reglerna om sekretess i OSL gäller endast offentlig verksamhet. Regler om tystnadsplikt som gäller för privat verksam hälso- och sjukvårdsverksamhet finns i patientsäkerhetslagen.

⁹⁶ Se proposition 1990/91:111 om sekretess inom och mellan myndigheter på vårdområdet m.m. s. 15.

⁹⁷ Se prop. 1990/91:111 s. 14.

⁹⁸ Prop. 1990/91:111 s. 12.

⁹⁹ Prop. 1990/91:111 s. 17.

Så går det till att anmäla

Kapitlet handlar om hur en anmälan kan göras, skriftligt eller muntligt, om det går att göra en anonym anmälan samt till vilken socialnämnd en anmälan görs.

Skriftlig eller muntlig anmälan?

Det finns inga formella krav på hur anmälan ska göras. Den kan vara skriftlig eller muntlig. JO har i flera beslut pekat på att en anmälan från någon som är anmälningsskyldig bör göras skriftligt med hänsyn till de ingripande åtgärder av socialnämnden som den kan medföra.¹⁰⁰ I brådskande fall kan anmälan, har JO menat, göras muntligt. Den bör då bekräftas skriftligt i efterhand.¹⁰¹

Anonyma anmälningar

En anmälan är anonym då anmälaren inte uppger sitt namn för den handläggare hos socialtjänsten som tar emot anmälan. Den som är anmälningsskyldig kan inte göra en anonym anmälan. Det finns däremot inget hinder i lagstiftningen för att den som inte är anmälningsskyldig, som en granne eller släkting, gör en anmälan utan att uppge sitt namn.¹⁰²

För den familj som anmälan rör kan det vara värdefullt att få veta vem som har lämnat uppgifterna. Erfarenheten visar att familjens fokus lätt kan hamna på att fundera på vem som har gjort anmälan om den har gjorts anonymt. I regel underlättas också arbetet hos socialnämnden av att veta vem som har anmält.

Om en anmälan görs anonymt, bör nämnden be anmälaren att återkomma vid ett senare angivet tillfälle för att svara på kompletterande frågor vid behov.¹⁰³

Det händer att en person som ringer och anmäler uppger sitt namn och samtidigt vill vara anonym i förhållande till den som anmälan rör. Om anmälaren uppger sitt namn måste socialtjänsten anteckna det. Ibland kan uppgifter om hans eller hennes identitet ändå hållas hemliga för den som anmälan avser, men socialtjänsten kan aldrig lämna några garantier för det. Läs mer om det i kapitlet *Vem får veta vem som anmält?* sid. 42.

¹⁰⁰ Se bland annat JO 2012/13 s. 268 och 2007/08 s. 261.

¹⁰¹ Se JO 1996/97 s. 268 och 1992/93 s. 341.

¹⁰² Se JO 2010/11 s. 318.

¹⁰³ Se AR till 11 kap. 1 § SoL Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2014:6) om handläggning av ärenden som gäller barn och unga.

Om anmälaren inte har uppgett sitt namn, och inte vill göra det, kan socialtjänsten i allmänhet inte forska efter eller dra slutsatser om vem som har gjort en anmälan. JO har angående detta sagt bland annat att även om socialtjänsten i princip inte ska efterforska vem som har gjort en anonym anmälan kan det inte helt uteslutas att det skulle kunna finnas fall där en sådan efterforskning rimligen måste få ske. Detta förutsätter emellertid, uttalar JO vidare, att förhållandena som beskrivs i den anonyma anmälan är av sådant slag att det närmast är fråga om en nödsituation. Det är, menar JO, endast i sådana mycket speciella fall som en efterforskning bör kunna försvaras.¹⁰⁴

JO har i ett annat beslut konstaterat att det ligger i sakens natur att en anonym anmälan måste behandlas med särskild försiktighet. Innehållet i anmälan måste vara avgörande för hur nämnden ska hantera den. Även en anonym anmälan kan ligga till grund för en utredning.¹⁰⁵

Beskriv din oro i anmälan

När en anmälan om att ett barn far illa eller misstänks fara illa kommer in är det socialnämndens ansvar att ta ställning till om en utredning ska inledas. En utredning ska inledas om innehållet i anmälan kan leda till någon åtgärd av socialnämnden.¹⁰⁶ Innehållet i anmälan bör i normalfallet ge tillräckligt med information för beslutet om en utredning ska inledas eller inte.¹⁰⁷

Det underlättar för socialnämndens bedömning om anmälan innehåller uppgifter om vilket barn det gäller och konkreta uppgifter om vad som föranleder anmälan. Det är anmälarens egna iakttagelser och oro för barnet som ska beskrivas i anmälan.¹⁰⁸ Information som så konkret och detaljerat som möjligt beskriver orsaken till oron är ofta att föredra för att socialnämnden ska kunna få en så bra bild som möjligt av situationen.

Det är alltid oron för det enskilda barnet som ska beskrivas i anmälan. Att endast rutinmässigt hänvisa till exempelvis en viss procents skolfrånvaro är sällan tillräckligt med information för att socialnämnden ska kunna bedöma om någon åtgärd behöver vidtas av nämnden eller inte.

Det kan vara bra att ta reda på om din arbetsplats har egna rutiner för vad en anmälan bör innehålla, läs mer om detta under rubriken *Stöd av arbetsledning och kollegor* sid. 40. Om det råder osäkerhet kring vilken information som bör lämnas i det enskilda fallet kan detta diskuteras med

¹⁰⁴ Se JO 2010/11 s. 318.

¹⁰⁵ Se JO 2002/03 s. 229.

¹⁰⁶ Se 11 kap. 1 § SoL.

¹⁰⁷ Se prop. 2012/13:10, s. 59.

¹⁰⁸ Se prop. 2012/13:10 s. 46 f.

socialtjänsten. I de flesta kommuner finns en mottagningsfunktion för barn och unga dit man kan vända sig för konsultation.

JO har i ett beslut kritiserat en myndighet som, utan att först ha övervägt om det fanns lagligt stöd för det, återgav sekretesskyddade uppgifter i orosanmälan och fogade flera medicinska handlingar till anmälan. JO uttalade att det får anses vara tillräckligt att handläggaren i orosanmälan beskriver de omständigheter som ligger bakom oron för barnet utan att någon annan dokumentation överlämnas. Det är sedan socialnämndens sak att avgöra om det finns skäl att begära in de ytterligare handlingar som nämnden kan behöva för sin prövning.¹⁰⁹

Vem ska anmälan göras till?

Huvudregeln är att det är den kommun där barnet är bosatt som har ansvaret för att utreda barnets behov av stöd och hjälp.¹¹⁰ En anmälan ska därför i de allra flesta fall göras till socialnämnden i den kommun eller stadsdel där barnet bor. När oron omfattar ett barn som socialnämnden har placerat utanför föräldrahemmet, i till exempel ett familjehem, i en annan kommun är det den placerande kommunen som är ansvarig för barnet.¹¹¹ Om den som anmäler inte vet vilken kommun som är ansvarig för barnet kan socialtjänsten i den kommun som barnet vistas i hjälpa till. Även Skatteverket kan hjälpa till med adressuppgifter till barnet.

En lätt tillgänglig socialtjänst förutsätter bland annat att det i akuta situationer går att komma i kontakt med socialtjänsten efter ordinarie kontorstid, genom så kallad socialjour.¹¹² Olika kommuner har olika lösningar på hur man tar emot anmälningar utanför kontorstid. Exempelvis har vissa kommuner infört en e-tjänst för anmälningar om oro för barn.

Socialstyrelsens rekommendation är att socialnämnden bör se till att det på kommunens webbplats finns lättillgänglig och lättförståelig information om hur en anmälan kan göras såväl under som efter kontorstid.¹¹³

Det kan underlätta för den som ska göra en anmälan om det också finns information på den egna arbetsplatsen om vart anmälaren ska vända sig. Sådana uppgifter kan tas fram i samverkan med socialtjänsten.

¹⁰⁹ JO-beslut den 22 juni 2022, dnr 7010–2020.

¹¹⁰ Se 29 kap. 1 § SoL.

¹¹¹ Se 29 kap. 2 § SoL.

¹¹² Se prop. 2024/25:89 s. 218 och 302.

¹¹³ Se AR till 6 kap. 2 § SoL SOSFS 2014:6.

Vid flytt görs anmälan till den nya kommunen

Barn i utsatta situationer riskerar att bli mer utlämnade om familjen flyttar.¹¹⁴

Om barnet flyttar till en annan kommun i Sverige är det den nya kommunen som anmälan görs till. Skyldigheten att lämna uppgifter gäller i förhållande till den kommun som utreder barnet.

Om familjen flyttar utomlands kan uppgifter i vissa fall lämnas till den utländska myndigheten. Under vilka förutsättningar som sekretessbelagda uppgifter kan lämnas till utländska myndigheter framgår av 8 kap. 3 § 2 OSL.

Information till barn och vårdnadshavare om att en anmälan är gjord

Efter att en anmälan är gjord kan man som anmälare behöva fundera över vilken information som kan eller bör lämnas till barnet och barnets vårdnadshavare. Det kan finnas situationer där barnet skulle kunna riskera att fara illa om information om anmälan lämnades, exempelvis vid misstanke om våld mot barn av närstående eller hedersrelaterat våld och förtryck. Råder det osäkerhet kring vilken information anmälaren kan lämna till familjen går det alltid att vända sig till socialtjänsten och fråga.

Det kan även vara bra att prata med sin chef eller andra kollegor på arbetsplatsen om vad man bör eller kan säga till familjen. Detta kan även vara något som varje arbetsplats behöver utarbeta egna rutiner för, läs mer under rubriken *Stöd av arbetsledning och kollegor* sid. 40.

Om barnet informeras om att en anmälan är gjord behöver informationen anpassas utifrån det enskilda barnets ålder och mognad. Detta för att barnet ska kunna förstå och ta till sig informationen.

¹¹⁴ Se prop. 2012/13:10 s. 48.

Stöd för anmälare

Kapitlet tar upp frågor som kan uppstå i en anmälningssituation och några sätt för anmälarerna att få stöd.

Tankar inför en anmälan

Det kan i det enskilda fallet vara svårt att avgöra om förhållandena är sådana att en anmälan ska göras eller inte. Anmälarerna kan vara oroliga för vad som ska hända med barnet och familjen efter att en anmälan har gjorts.

Anmälarerna kan befara att barnets föräldrar blir arga eller undvikande och kanske väljer att ta barnet från exempelvis förskolan för att förhindra vidare insyn. Den som står inför att göra en anmälan kan därför behöva stöd från andra, på den egna arbetsplatsen eller från socialtjänsten.

Stöd av arbetsledning och kollegor

Den som får kännedom om eller misstänker att barnet far illa har ett personligt ansvar för att anmälan görs. Det är viktigt att arbetsledningen är observant på om personalen behöver handledning och stöd i en anmälningssituation. Varje arbetsplats kan därför behöva utarbeta rutiner för det stöd som behövs i samband med att en anmälan övervägs, görs eller har gjorts.

Personal kan behöva rådgöra med sin chef eller andra kollegor på arbetsplatsen för att avgöra om situationen är sådan att en anmälan till socialnämnden ska göras eller inte och vad man bör säga till familjen.

I ärenden där det finns en risk för att exempelvis föräldrar reagerar med ilska eller hot om våld förekommer det att flera personer som iakttagit det anmälda förhållandet skriver under en gemensam anmälan.

Det är viktigt med tydliga rutiner

I en anmälningssituation kan mycket underlättas om det finns rutiner i verksamheten för hur och till vem en anmälan ska göras.

I förarbetena har regeringen uttryckt att det är angeläget att det finns tydliga rutiner för hur anmälningar hanteras men att det ytterst måste vara upp till var och en att ansvara för hur rutinerna ska formaliseras.¹¹⁵

¹¹⁵ Se prop. 2012/13:10 s. 48.

Ledningssystem i hälso- och sjukvården, socialtjänsten och verksamheter enligt LSS

För hälso- och sjukvården, socialtjänsten och verksamheter enligt LSS finns särskilda bestämmelser om rutiner i *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete*. Stöd för hur föreskrifterna och allmänna råden ska tillämpas finns i Socialstyrelsens handbok *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete - Handbok för tillämpningen av föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete* (2012).

Inom ramen för arbetet med ledningssystemet ska den som bedriver verksamheten ta reda på vad som är kvalitet för just den verksamheten. Det görs genom en kartläggning av vilka krav och mål som finns i lagar och föreskrifter om hälso- och sjukvård, socialtjänst och stöd och service till vissa funktionshindrade, och i beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter. Ett sådant krav är skyldigheten att göra anmälningar till socialnämnden enligt 19 kap. 1 § SoL. Ledningssystemet ska sedan innehålla de processer och rutiner som behövs för att utveckla och säkra kvaliteten i verksamhetens samtliga delar. Rutinerna ska dels beskriva ett bestämt tillvägagångssätt för hur en aktivitet ska utföras, dels ange hur ansvaret för utförandet är fördelat i verksamheten.¹¹⁶

Möjlighet att konsultera socialnämnden

Som framgått tidigare, gäller skyldigheten att anmäla redan vid en misstanke om att ett barn far illa. När det råder osäkerhet om förhållandena kring barnet är sådana att en anmälan ska göras, kan den aktuella situationen diskuteras med socialtjänsten utan att barnets identitet avslöjas.¹¹⁷ I många kommuner finns en mottagningsfunktion för barn och unga dit man exempelvis kan vända sig för konsultation. Konsultationen innebär att den som är osäker på om en anmälan ska göras eller inte kan diskutera den aktuella situationen och få vägledning och stöd för att kunna gå vidare. Det är samtidigt viktigt att komma ihåg att en konsultation aldrig kan ersätta en anmälan om det finns skäl att göra en sådan.

Om anmälaren är osäker på vilken information som han eller hon bör lämna till familjen kan anmälaren också fråga socialtjänsten om det.

¹¹⁶ Se 4 kap. 4 § andra stycket SOSFS 2011:9.

¹¹⁷ Jfr prop. 1996/97:124 s. 106 och prop. 2002/03:53 s. 47 och 66.

Vem får veta vem som anmält?

Det här kapitlet tar upp frågan om vem som får veta vem som anmält och möjligheten för en privatperson som har gjort en anmälan att i vissa speciella fall vara anonym i förhållande till den som anmälan rör.

Den som anmälan rör får normalt veta

Den som står inför att göra en anmälan kan ibland oroa sig för vad som kan hända honom eller henne själv om den som anmälan rör får veta vem som gjort anmälan. Då kan det vara viktigt att tänka på att syftet med anmälan är att det barn som anmälaren är orolig för ska uppmärksammas och eventuellt få stöd. En anmälan handlar inte heller om att lägga skulden för att barnet far illa på någon, utan att uppmärksamma socialtjänsten på barnets situation.

Uppgift om vem som gjort en anmälan dokumenteras hos socialnämnden. Grundprincipen är att den som ärendet rör ska få ta del av alla handlingar som ligger till grund för ett beslut, se 10 och 25 §§ förvaltningslagen (2017:900), FL, samt 10 kap. 3 § OSL. Undantag från denna princip får göras enbart om det finns stöd för detta i lag. I 26 kap. 5 § OSL finns särskilda bestämmelser om skydd för anmälare. I en utredning till skydd eller stöd för ett barn är både barnet och vårdnadshavaren parter. Det innebär att de har rätt att ta del av allt material som tillförts ärendet. Vilken information som barnet får ta del av beror på barnets ålder och mognad. Bestämmelser om barnets rätt till information finns i 3 kap. 3 § SoL.

Sekretesskydd i vissa fall

I vissa situationer kan uppgift om en privatperson som anmäler till socialnämnden hemlighållas för den som anmälan avser med stöd av 26 kap. 5 § OSL. Sekretesskyddet enligt den bestämmelsen gäller bara om det är en privatperson som har gjort anmälan. Bestämmelsen gäller inte anmälan som görs av myndigheter eller deras anställda som gör anmälan i tjänsten.¹¹⁸

Det krävs starka skäl för att inte lämna ut en uppgift om vem som gjort en anmälan till den som anmälan rör. Sekretessen gäller endast om det kan antas att fara uppkommer för att den som har lämnat uppgiften eller någon närstående till denne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs. Av förarbetena framgår att sekretesskyddet bara gäller om det behövs för att skydda någon mot repressalier av mera allvarligt slag.

¹¹⁸ Se JO 1983/84 s. 231, 1984/85 s. 272 och 1992/93 s. 319.

Uppgifter om anmälares identitet kan inte rutinmässigt undanhållas från den som anmälan avser.¹¹⁹

Sekretesskyddet enligt 26 kap. 5 § OSL gäller inte bara anmälares namn utan även andra uppgifter som kan röja anmälares identitet. Exempelvis kan uppgift om en anmälares yrke vara sekretesskyddad.¹²⁰

Socialtjänsten kan inte lova anonymitet

Socialtjänsten kan aldrig lova en privatperson som har gjort en anmälan och lämnat sitt namn att han eller hon får vara anonym i förhållande till den som anmälan rör. Det är först efter en sekretessprövning, med tillämpning av bestämmelserna i OSL, som myndigheten kan ta ställning till om uppgiften om anmälares identitet ska lämnas ut eller inte. Om socialtjänsten beslutar att en uppgift om en anmälares identitet inte ska lämnas ut kan den som har fått avslag på sin begäran att få ut uppgiften överklaga det beslutet till domstol enligt bestämmelser i 6 kap. OSL. Domstolen kan då besluta att uppgiften ändå ska lämnas ut.

Frågan om huruvida uppgifter som röjer anmälares identitet ska lämnas ut eller inte ska prövas när någon begär att få ut en sådan uppgift, oavsett om anmälares bett att få vara anonym eller inte.¹²¹ I ett beslut har JO riktat kritik mot sociala enheten i en kommun för att den inte hade gjort någon sekretessprövning i ett fall där anmälares begär att få vara anonym.¹²²

¹¹⁹ Proposition 1979/80:2 med förslag till sekretesslag m.m. Del A s. 187 f.

¹²⁰ Se JO 2005/06 s. 446.

¹²¹ Se JO:s beslut den 25 november 1991, dnr 3664–1990.

¹²² Se JO:s beslut den 6 november 2012, dnr 4151–2011.

Skyldighet att lämna uppgifter till en utredning

De som är anmälningsskyldiga enligt 19 kap. 1 § SoL är också enligt 20 kap. 6 § skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd. Det här kapitlet handlar i korthet om vilka som omfattas av uppgiftsskyldigheten och vad den innebär.

Vilka är uppgiftsskyldiga?

Uppgiftsskyldigheten omfattar de myndigheter, anställda och yrkesverksamma som anges i 19 kap. 1 § SoL.¹²³

Uppgifter till en utredning

Uppgiftsskyldigheten enligt 20 kap. 6 § SoL gäller när det är fråga om en utredning av ett barns behov av stöd och skydd. Med barn avses varje människa under 18 år.¹²⁴

Uppgiftsskyldigheten gäller även om någon annan har gjort anmälan eller om socialnämnden har inlett en utredning på eget initiativ.¹²⁵

Skyldigheten att lämna uppgifter enligt 20 kap. 6 § SoL bryter sekretessen mellan myndigheter med stöd av 10 kap. 28 § OSL.¹²⁶ Det innebär att även uppgifter som omfattas av sekretess kan lämnas till socialtjänsten.

Vilka uppgifter ska lämnas ut?

Skyldigheten att lämna ut uppgifter gäller bara sådant som har betydelse för den aktuella situationen. Det innebär att andra uppgifter om en person som kan finnas hos exempelvis en myndighet inte behöver lämnas ut.¹²⁷

Det är socialnämnden som kan bedöma vilka uppgifter som den behöver för den fortsatta utredningen. Samtidigt kan det vara svårt för socialnämnden att veta precis vilka uppgifter som den tillfrågade myndigheten eller yrkesutövaren har tillgång till.

¹²³ Se 20 kap. 6 § SoL.

¹²⁴ Se 3 kap. 1 § andra stycket SoL.

¹²⁵ Se Socialutskottets betänkande 1981/82:22 s. 33 f. och SOU 2009:68 s. 253.

¹²⁶ Prop. 2012/13:10 s. 44.

¹²⁷ Prop. 1989/90:28 s 132.

När nämnden begär in uppgifter som kan vara av betydelse för utredningen bör den i möjligaste mån precisera vilken slags uppgift den önskar få del av. Om uppgifterna har lämnats muntligt, bör nämnden kontrollera med uppgiftslämnaren att uppgifterna som har antecknats av nämnden uppfattats korrekt.¹²⁸

Den myndighet som har uppgifterna hos sig prövar vilka uppgifter som kan lämnas ut. Även uppgifter som ligger längre tillbaka i tiden kan ha betydelse i en utredning hos socialtjänsten. Socialnämnden har som regel möjlighet att överklaga ett beslut att inte lämna ut en uppgift till domstol, vilket följer av 6 kap. 7 § andra stycket OSL.

Högsta förvaltningsdomstolen har i ett avgörande funnit att ett sjukhus har fullgjort sin uppgiftsskyldighet enligt 19 kap. 1 § SoL när det lämnat ut begärda uppgifter till en socialnämnd i form av ett intyg som innehöll en sammanfattning av uppgifter ur patientjournalen.¹²⁹

¹²⁸ Se AR till 14 kap. 2 § SoL SOSFS 2014:6.

¹²⁹ RÅ 2007 ref. 29.

Information efter anmälan

Kapitlet handlar om vilken information som anmälaren kan få efter att anmälan har gjorts.

Sekretess inom socialtjänsten

Den som har gjort en anmälan till socialnämnden vill ofta veta vad som händer med anmälan. Det är naturligt att vilja försäkra sig om att anmälan leder till en lösning som är bra för barnet.

Handläggaren på socialtjänsten kan alltid ge generell information om hur socialtjänsten arbetar. När den som gjort anmälan till socialnämnden omfattas av anmälningsskyldigheten enligt 19 kap. 1 § SoL får socialnämnden även informera honom eller henne om att en utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår, läs mer om det under rubriken *Återkoppling efter anmälan* sid. 47. Däremot är möjligheterna begränsade att informera anmälaren om vad som sker i det enskilda fallet. Det beror på de regler om sekretess som gäller i socialtjänsten. Enligt 26 kap. 1 § OSL gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Om den enskilde samtycker kan information lämnas

Huvudregeln är att en uppgift kan lämnas till anmälaren om den enskilde samtycker till det. Det följer av bestämmelser i 10 kap. 1 § och 12 kap. 2 § OSL. När uppgifterna handlar om ett barn behövs ofta samtycke från barnets vårdnadshavare, ensam eller, beroende på barnets ålder och mognad, tillsammans med barnet, för att uppgifterna ska kunna lämnas. Bestämmelser om det finns i 12 kap. 3 § OSL.

Om vårdnadshavarna, eller i vissa fall barnet, inte vill att socialtjänsten ska lämna information som omfattas av sekretess till anmälaren kan socialtjänsten bara göra det om det finns stöd för det i andra sekretessbrytande bestämmelser.

Bekräftelse att anmälan kommit in

När en anmälan har kommit in till socialnämnden bör den som gjort anmälan informeras om att anmälan tagits emot och av vem.¹³⁰

¹³⁰ Se AR till 14 kap. 2 § SoL SOSFS 2014:6.

Möjlighet till möte

Enligt 19 kap. 5 § SoL bör socialnämnden erbjuda barnet, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan enligt 1, 2 och 3 §§ ett möte om det med hänsyn till barnets bästa är lämpligt. Möjligheten att erbjuda ett möte enligt den här bestämmelsen gäller när den som har gjort anmälan omfattas av skyldigheten att anmäla enligt 19 kap. 1, 2 och 3 §§ SoL.¹³¹

Om anmälan rör misstanke om brott mot barnet i hemmet, hedersrelaterat våld och förtryck eller nämnden har annan information som gör mötesformen olämplig kan det vara skäl att inte ha ett möte. Mötet får inte ske om det är olämpligt med hänsyn till barnets bästa.¹³²

Syftet med mötet är att ta tillvara anmälares engagemang och kompetens och att uppmärksamma barnets situation, oavsett om anmälan leder till utredning eller inte. Det är frivilligt för barnet, vårdnadshavare och den som gjort anmälan att delta i mötet.¹³³ Ett möte i samband med anmälan bör infalla inom den tidsgräns som gäller för förhandsbedömningen.¹³⁴

Det finns inget hinder i lagstiftningen för att handläggaren på socialtjänsten även i andra fall träffar den som har gjort anmälan tillsammans med den berörda familjen, om dessa vill det, och det bedöms vara till barnets bästa i det enskilda fallet.

Återkoppling efter anmälan

Socialnämnden får informera den som är anmälningskyldig och som har gjort anmälan enligt 19 kap. 1, 2 eller 3 § SoL om att en utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår. Nämnden bör informera anmälares om denna möjlighet.¹³⁵

Om anmälares begär sådan information ska socialnämnden lämna sådan information om det inte är olämpligt med hänsyn till omständigheterna. Informationen ska lämnas senast en vecka efter det att socialnämnden har fattat beslut om att inleda eller inte inleda utredning. Om begäran kommer in efter denna tidpunkt eller om en utredning redan pågår ska informationen lämnas genast.¹³⁶

Exempel på situationer när det kan vara olämpligt att socialnämnden lämnar ut uppgifter till anmälares är när vårdnadshavaren ännu inte har underrättats om att en utredning inletts eller när ett utlämnande av uppgiften antas kunna

¹³¹ Se 19 kap. 5 § SoL och prop. 2012/13:10 s. 49.

¹³² Prop. 2012/13:10 s. 50, 51 och 136.

¹³³ Prop. 2012/13:10 s. 136.

¹³⁴ Prop. 2012/13:10 s. 51.

¹³⁵ Se 19 kap. 6 § första stycket SoL.

¹³⁶ Se 19 kap. 6 § SoL.

leda till att insatser försenas eller försvåras och därmed får till följd att barnets möjlighet att få nödvändigt skydd och stöd försämras.¹³⁷ Anmälaren bör få information om möjligheten till återkoppling i samband med att socialnämnden tar emot anmälan.¹³⁸ Det finns inte något formkrav för hur socialnämndens återkoppling ska göras, utan det är upp till socialnämnden att i varje enskilt fall bedöma på vilket sätt återkopplingen lämpligast bör ske. Den kan alltså vara skriftlig eller muntlig.¹³⁹

Som framgått ovan gäller bestämmelsen återkoppling från socialnämnden efter att en orosanmälan är gjord endast för den som är anmälningsskyldig. Privatpersoner och andra som rekommenderas att anmäla oro för barn omfattas alltså inte av bestämmelsen.¹⁴⁰

¹³⁷ Prop. 2012/13:10 s. 53.

¹³⁸ Se AR till 19 kap. 6 § SoL SOSFS 2014:6.

¹³⁹ Se prop. 2025/26:12 s. 50–51.

¹⁴⁰ Se 19 kap. 6 § SoL.

Vad gör socialtjänsten?

Kapitlet beskriver vad socialtjänsten gör efter att en anmälan kommit in. Mer information om socialtjänstens arbete med barn finns att läsa i Socialstyrelsens handbok *Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänsten* (2023).

Bekräftelse på att anmälan kommit in

När socialnämnden har tagit emot anmälan är Socialstyrelsens rekommendation att anmälaren får information om att anmälan har tagits emot och av vem.¹⁴¹

Omedelbar skyddsbedömning

När en anmälan som rör barn eller unga har kommit in ska socialnämnden genast göra en bedömning av om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd. Det följer av 20 kap. 1 § SoL.

Den omedelbara skyddsbedömningen ska göras samma dag som anmälan kommer in eller senast dagen efter om anmälan kommer in sent. Handläggaren kan i vissa fall behöva ta kontakt med den som berörs av anmälan och eventuellt även med anmälaren. Skyddsbedömningen kan leda till att en utredning inleds omgående.¹⁴² Skyddsbedömningen ska dokumenteras i barnets personakt.¹⁴³

Förhandsbedömning

En anmälan om att ett barn misstänks fara illa leder inte alltid till att socialtjänsten inleder en utredning. Socialtjänstens bedömning av om den ska inleda en utredning eller inte kallas förhandsbedömning.¹⁴⁴ Beslutet att inleda eller inte inleda en utredning ska fattas inom fjorton dagar efter det att anmälan kommit in. Tidsgränsen kan förlängas om det finns synnerliga skäl för det.¹⁴⁵

Om anmälan behöver förtydligas kan socialtjänsten ta förnyad kontakt med anmälaren. Socialtjänsten kan också kontakta den eller de personer som anmälan rör, informera om innehållet i anmälan och ge honom eller henne möjlighet att bemöta uppgifterna. En sådan kontakt kan göras under nämndens förhandsbedömning och innebär inte att en utredning inleds. Om

¹⁴² Se prop. 2012/13:10 s. 60.

¹⁴³ 20 kap. 1 § andra stycket SoL.

¹⁴⁴ Se prop. 2012/13:10 s. 57.

¹⁴⁵ Se 20 kap. 2§ SoL.

några uppgifter hämtas in från utomstående personer har däremot en utredning inletts.¹⁴⁶

Anmälningsskyldighet

När anmälan har gjorts av någon som är anmälningsskyldig bör socialnämnden erbjuda barnet, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan ett möte om det med hänsyn till barnets bästa är lämpligt. Det framgår av 19 kap. 5 § SoL. Läs mer om det under rubriken *Möjlighet till möte* sid. 47.

Återkoppling till anmälaren

Som framgått ovan får socialnämnden informera den som är anmälningsskyldig och som har gjort anmälan enligt 19 kap. 1, 2 eller 3 § SoL om att en utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår. Om anmälaren begär sådan information ska socialnämnden lämna sådan information om det inte är olämpligt med hänsyn till omständigheterna. Läs mer om detta under rubriken *Återkoppling efter anmälan* sid. 47.

En utredning inleds

Om socialnämnden bedömer att anmälan innehåller information som kan föranleda någon åtgärd av nämnden ska nämnden genast inleda en utredning. Det följer av 14 kap. 2 § SoL.

Nämnden har ett långtgående utredningsansvar för barn som kan vara i behov av skydd eller stöd och utredningen kan genomföras oberoende av vårdnadshavarens inställning.¹⁴⁷ Bestämmelser om hur en utredning av ett barns behov av skydd eller stöd ska göras finns i 20 kap. SoL.

Om barnet flyttar till en annan kommun är den socialnämnd som inlett utredningen fortsatt skyldig att slutföra utredningen och fatta beslut i ärendet. I vissa fall kan den nya vistelsekommunen ta över utredningen av ärendet. Det följer av 29 kap. 9 § SoL.

Underrättelse om beslut att inleda en utredning

När en utredning inleds ska den som berörs av utredningen genast underrättas om det, om inte särskilda skäl talar emot det.¹⁴⁸

¹⁴⁶ Se JO 1995/96 s. 312 och 1999/00 s. 238.

¹⁴⁷ Se prop. 2012/13:10 s. 55 f.

¹⁴⁸ Se 20 kap. 4 § SoL.

Om barnet har två vårdnadshavare ska båda underrättas, oavsett om de bor tillsammans eller inte. Barn som har fyllt 15 år har rätt att föra sin egen talan och ska därför underrättas personligen.¹⁴⁹ Även yngre barn har rätt till information när en åtgärd rör honom eller henne. Det framgår av 3 kap. 3 § SoL.

Huvudregeln är alltså att socialtjänsten ska informera de som berörs av utredningen genast när utredningen inleds. I särskilda undantagsfall kan det finnas skäl för socialtjänsten att avvakta med att informera. Barn kan ha berättat om missförhållanden och uppleva ett stort obehag inför att föräldrarna underrättas. Ett visst rådrum kan därför behövas för att träffa barnet ytterligare och för att kunna förbereda kontakten med föräldrarna. Det kan också vara en situation där en polisanmälan har gjorts om misstanke om brott mot barnet av någon närstående och polisen behöver hålla förhör innan föräldrarna underrättas om misstanken.¹⁵⁰

Vilken information anmälare kan få beskrivs under rubriken *Information efter anmälan* sid. 46.

Så går en utredning till

En utredning till skydd eller stöd för ett barn bör inriktas på barnets situation och behov samt hur behoven kan tillgodoses. Socialnämndens planering av utredningen bör göras i nära samråd med barnet utifrån dess ålder och mognad samt med barnets vårdnadshavare.¹⁵¹

Socialnämnden hämtar vanligtvis in information till utredningen genom samtal med de som är berörda av utredningen. Socialnämndens tidigare utredningar om barnet eller familjen kan också ge användbar information.

Utredningen ska bedrivas så att inte någon onödigt utsätts för skada eller olägenhet. Den ska inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ärendet.¹⁵²

Möjlighet att ta de kontakter som behövs

Socialnämnden får ta de kontakter som behövs för bedömningen av behovet av insatser.¹⁵³ Det kan exempelvis handla om att hämta information från andra aktörer med kännedom om barnet och familjen, till exempel förskola, skola, hälso- och sjukvård och polis, men också personer i barnets privata nätverk.

¹⁴⁹ Se prop. 2012/13:10 s. 57.

¹⁵⁰ Prop. 2012/13:10 s. 133.

¹⁵¹ Se AR till 14 kap. 2 § och 20 kap. 3–5 §§ SoL SOSFS 2014:6.

¹⁵² Se 20 kap. 5 § andra stycket SoL.

¹⁵³ Se 20 kap. 5 § första stycket SoL.

När nämnden begär in uppgifter som kan vara av betydelse för utredningen bör den i möjligaste mån precisera vilken slags uppgift den önskar få del av. Om uppgifterna har lämnats muntligt, bör nämnden kontrollera med uppgiftslämnaren att uppgifterna som har antecknats av nämnden uppfattats korrekt.¹⁵⁴

Personer som omfattas av anmälningsskyldigheten enligt 19 kap. 1 § SoL är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredningen. Läs om det i kapitlet *Skyldighet att lämna uppgifter till en utredning* sid. 44.

Barnets rätt till delaktighet och information

Ett barn har rätt att kontinuerligt få relevant information när en åtgärd rör honom eller henne. Bestämmelser om det finns i 3 kap. 3 § SoL. Där framgår också att informationen ska vara anpassad till barnets individuella behov och situation i fråga om ålder, mognad och individuella förutsättningar. Den som lämnar informationen ska så långt det är möjligt försäkra sig om att barnet har förstått informationen. Vidare ska barnet ska få möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet och barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.¹⁵⁵

När barnet har fyllt 15 år har han eller hon rätt att föra sin egen talan i mål och ärenden enligt socialtjänstlagen. När socialtjänsten gör en utredning till ett barns skydd eller stöd får socialtjänsten höra barnet utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren närvarar.¹⁵⁶

Enligt Socialstyrelsens rekommendationer bör socialnämnden träffa barnet såväl med som utan vårdnadshavare för att genom samtal och observationer bilda sig en uppfattning om barnets situation. Barnet bör ges möjlighet att uttrycka sin åsikt både genom att svara på frågor och berätta fritt.¹⁵⁷

Många gånger kan det vara tryggt för barnet att ha med sig någon som han eller hon känner väl och litar på i kontakten med socialtjänsten. Det kan vara barnets vårdnadshavare, en annan närstående vuxen, en vän, en annan myndighetsperson eller annan yrkesperson som barnet har förtroende för. Socialtjänsten måste från fall till fall bedöma vilka frågor som är möjliga att samtala om, med beaktande av reglerna om sekretess.¹⁵⁸

¹⁵⁴ Se AR till 14 kap. 2 § och 20 kap. 3–5 §§ SoL SOSFS 2014:6.

¹⁵⁵ 3 kap. 2 § SoL.

¹⁵⁶ Se 20 kap. 7 § SoL.

¹⁵⁷ Se AR till 14 kap. 2 § och 20 kap. 3–5 §§ SoL SOSFS 2014:6.

¹⁵⁸ Jfr prop. 2012/13:10 s. 42.

Tidsgräns för utredningar

Socialtjänsten ska bedriva en utredning till ett barns skydd eller stöd skyndsamt. Den ska vara slutförd senast inom fyra månader. Om det finns särskilda skäl får socialnämnden besluta att förlänga utredningen för viss tid.¹⁵⁹ En förlängning av utredningstiden kan bli aktuell exempelvis då en barnpsykiatrisk utredning eller en polisutredning, som socialtjänsten behöver ta del av, inte kan slutföras inom fyra månader. En annan situation kan vara om det i slutfasen av en utredning kommer fram nya uppgifter som kan påverka bedömningen.¹⁶⁰

Att socialtjänsten har inlett en utredning innebär inte alltid att barnet får en insats. Ibland avslutas utredningen med att socialtjänsten bedömer att barnet inte behöver några insatser från socialtjänsten. I andra fall kan socialtjänsten bedöma att det finns behov av insatser men att vårdnadshavaren inte ger sitt samtycke till dessa. Socialtjänsten måste då ta ställning till om det finns behov av vård med stöd av LVU.

Uppföljning i vissa fall

Det finns i vissa fall möjlighet för socialnämnden att besluta om uppföljning av barnets situation trots att utredningen avslutats utan beslut om insats. En bestämmelse om det finns i 23 kap. 1 § SoL. Den får bara tillämpas om barnet, utan att förutsättningar för tvångsvård enligt LVU föreligger, har särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas. Ett syfte med uppföljningen är att socialtjänsten ska kunna fortsätta att följa barnets förhållanden. Uppföljningen kan också innebära att socialtjänsten kan fortsätta ett motivationsarbete för att möjliggöra de insatser för barnet som nämnden anser nödvändiga. Av förarbetena framgår också att socialtjänsten under uppföljningstiden med viss regelbundenhet, beroende på ålder och behov, bör ha kontakt med barn och vårdnadshavare och i övrigt ta de kontakter som behövs.¹⁶¹

Uppföljningen ska avslutas senast sex månader från det att utredningen som gäller barnets behov av stöd och skydd avslutats.

Om nämnden inleder en ny utredning ska uppföljningsbeslutet upphöra att gälla. Socialnämnden är skyldig att underrätta barn som har fyllt 15 år och vårdnadshavare som berörs både om beslutet att inleda och att avsluta uppföljningen. Bestämmelser om det här finns i 23 kap. 6 § SoL.¹⁶²

¹⁵⁹ Se 20 kap. 3 § SoL.

¹⁶⁰ Se prop. 1996/97:124 s. 180.

¹⁶¹ Se prop. 2012/13:10 s. 88.

¹⁶² Se även prop. 2012/13:10 s. 135.

Utredningen kan avslutas med insats

Socialtjänstens utredning kan också leda fram till ett beslut om insats. Insatser till barn kan vara utformade på olika sätt. Det kan vara fråga om insatser till barn som bor kvar hemma, eller insatser som innebär placering utanför det egna hemmet i till exempel familjehem eller i ett hem för vård eller boende, HVB. Den vanligaste insatsen är biståndsinsats i form av en öppen insats så som personligt stöd, strukturerade öppenvårdsprogram, kontaktperson/kontaktfamilj.¹⁶³ Det kan också handla om stöd till föräldrarna.

Vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand det som bedöms vara barnets bästa beaktas. Om ett beslut eller en annan åtgärd rör vård- eller behandlingsinsatser för ett barn, ska det som är bäst för barnet vara avgörande.¹⁶⁴

Socialtjänstlagen bygger på frivillighet. Verksamheten ska, enligt 2 kap. 1 § andra stycket SoL bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet. I 18 kap. 1 § SoL betonas att socialnämnden ska ha ett nära samarbete med vårdnadshavare eller andra som ansvarar för barns och ungas dagliga omsorg. Den enskilde har därför ett stort inflytande över hur en utredning hos socialtjänsten kan bedrivas och vilka insatser han eller hon får. Samhället har dock möjlighet att ge barn och unga det skydd eller vård de behöver även i de fall vårdnadshavaren och den unge, när han eller hon fyllt 15 år inte samtycker till nödvändiga insatser. Det regleras i LVU.

För ett barn som har fyllt 12 men inte 15 år får nämnden besluta om insatser för att tillgodose barnets personliga behov även utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och barnet samtycker till det.¹⁶⁵

För ett barn som har fyllt 15 år får nämnden besluta om insatser för att tillgodose barnets personliga behov även utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och barnet begär eller samtycker till det.¹⁶⁶

Även bland barn som får någon form av heldygnsinsats får de flesta frivillig vård med stöd av socialtjänstlagen. En mindre del får vård med stöd av LVU.¹⁶⁷

¹⁶³ Se faktablad Statistik Om socialtjänstinsatser till barn och unga 2020 (2021-8-7516).

¹⁶⁴ 3 kap. 1 § SoL.

¹⁶⁵ Se 21 kap. 1 § andra stycket SoL.

¹⁶⁶ Se 21 kap. 1 § tredje stycket.

¹⁶⁷ Se vidare Socialstyrelsens rapport Barns och ungas hälsa, vård och omsorg 2013 s. 115.

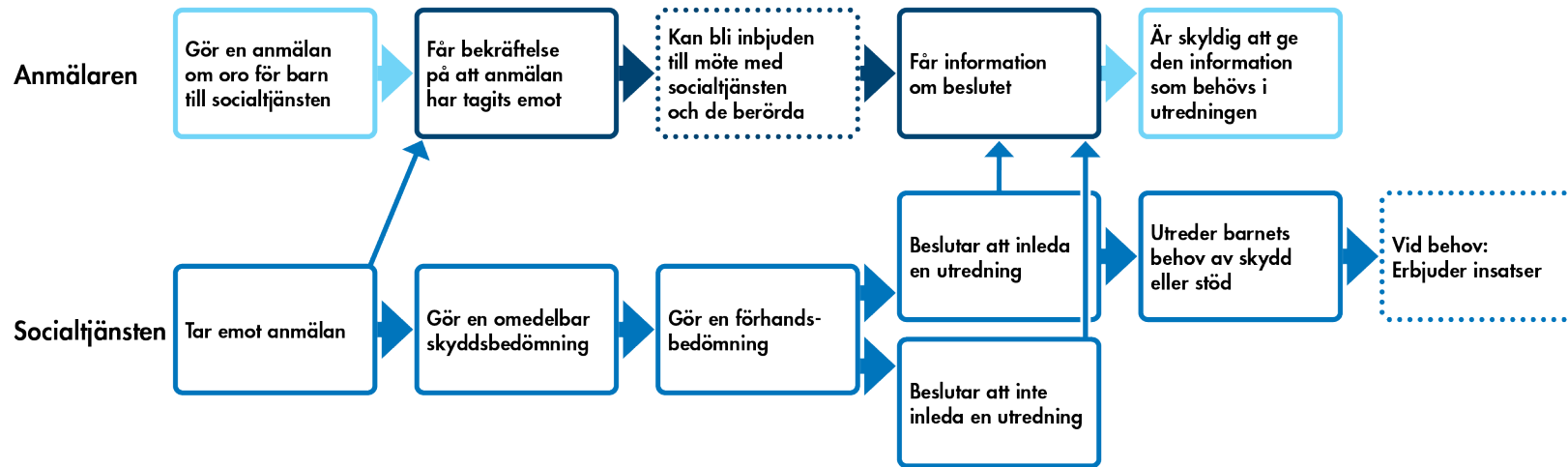
Särskild hantering vid misstanke om brott

Om en anmälan gäller en misstanke om brott mot barn behöver socialnämnden ta ställning till om en polisanmälan ska göras. Nämnden har möjlighet att avvakta med att informera vårdnadshavarna om att socialtjänsten har inlett en utredning, läs mer om detta under rubriken *Underrättelse om beslut att inleda en utredning* sid. 50.

När det gäller vissa typer av brott mot barn bör socialnämnden skyndsamt göra en polisanmälan om det inte strider mot barnets bästa. Detta gäller bland annat misstanke om misshandel och sexualbrott. Mer specifikt är det de brott som avses i 3, 4 och 6 kap. BrB, respektive lagen (1982:316) med förbud mot könsstympling av kvinnor. Rekommendationen för socialnämnden finns i Socialstyrelsens allmänna råd om handläggning av ärenden som gäller barn och unga.¹⁶⁸

¹⁶⁸ Se SOSFS 2014:6.

Skiss över flödet när en anmälan görs av anmälningskyldig personal

Samverkan om barn som far illa

Kapitlet tar upp betydelsen av samverkan mellan olika aktörer i arbetet med barn som riskerar att fara illa eller far illa och vilka bestämmelser i lagstiftningen som ställer krav på samverkan.

Verksamheter ska samverka om barn

För att samhället ska kunna ge stöd åt barn som far illa räcker det inte med att socialnämnden får kännedom om de barn som far illa eller misstänks fara illa. De verksamheter som finns runt barnet behöver samverka och använda sig av varandras kompetens. De komplexa problem och förhållanden som ska hanteras av verksamheter som möter barn som far illa kräver tillgång till olika slags kompetens och resurser.¹⁶⁹

I 18 kap. 6 § SoL finns därför en bestämmelse om att socialnämnden ska samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa.

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att samverkan aldrig kan ersätta en formell anmälan vid misstanke om att ett barn far illa.

Socialnämnden ska verka för samverkan

Socialnämnden ska ta initiativ till att samverkan enligt 18 kap. 6 § SoL kommer till stånd. Bestämmelsen innebär att socialnämnden har ett förstahandsansvar för att samverkan kommer till stånd.¹⁷⁰ Samverkan ska ske både på individnivå och på övergripande nivåer.¹⁷¹

Hälso- och sjukvårdens och skolans ansvar

Motsvarande bestämmelser som 18 kap. 6 § SoL, men utan förstahandsansvar, finns i 29 kap. 13 § skollagen, 5 kap. 8 § hälso- och sjukvårdslagen och 6 kap. 5 § patientsäkerhetslagen. Skyldigheten att samverka när det gäller barn som far illa eller riskerar att fara illa omfattar såväl offentligt bedriven hälso- och sjukvård som den som bedrivs i enskild regi. På samma sätt omfattar skyldigheten både offentligt och enskilt bedriven förskole- och skolverksamhet och skolbarnomsorg.¹⁷²

¹⁶⁹ Prop. 2002/03:53 s. 59.

¹⁷⁰ Se prop. 2002/03:53 s. 108.

¹⁷¹ Se prop. 2002/03:53 s. 58–61 och 107.

¹⁷² Se prop. 2002/03:53 s. 59.

Polisens ansvar

För polisen finns en bestämmelse om samverkan i 6 § polislagen. Av bestämmelsen framgår att Polismyndigheten fortlöpande ska samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör föranleda någon åtgärd av dem. Bestämmelsen omfattar samverkan på alla samhällsnivåer i fråga om barn som far illa eller riskerar att fara illa.¹⁷³

Andra bestämmelser om samverkan

Utöver de bestämmelser som nämnts ovan finns allmänna bestämmelser om samverkan eller samarbete mellan aktörer i många författningar till exempel:

- 8 § FL
- 6 kap. 3 och §§ samt 10 kap. 3 § SoL
- 5 § förordningen (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan
- 4 § förordningen (2007:1172) med instruktion för Kriminalvården

Exempel på samverkansformer

Samverkan om barn som far illa eller riskerar att fara illa sker på många håll i landet. Ett sådant exempel är barnahus, där man samverkar för att hjälpa unga brottsoffer. Ett annat exempel är sociala insatsgrupper, SIG, som samverkar i arbetet med unga i riskzon att utveckla en kriminell livsstil. SSPF (skola, socialtjänst, polis och fritid) är en annan samverkansmodell där skolpersonal, socialtjänst, polis och fritidspersonal arbetar gemensamt med förebyggande arbete riktat mot ungdomar i riskzon för kriminalitet eller missbruk.

¹⁷³ Jfr prop. 2002/03:53 s. 58.

Referenser

Utskottsbetänkande

Socialutskottets betänkande 1981/82:22 om lag om vård av missbrukare i vissa fall

Propositioner

Prop. 1979/80:2 med förslag till sekretesslag m.m. Del A

Prop. 1981/82:168 Vårdnad och umgänge m.m.

Prop. 1989/90:28 Vård i vissa fall av barn och ungdomar

Prop. 1990/91:111 om sekretess inom och mellan myndigheter på vårdområdet m.m.

Prop. 1996/97:124 Ändring i socialtjänstlagen

Prop. 1997/98:182 Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige

Prop. 2002/03:53 Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.

Prop. 2006/07:108 Utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott m.m.

Prop. 2009/10:131 Lex Sarah och socialtjänsten – förslag om vissa förändringar

Prop. 2011/12:4 Utredningar avseende vissa dödsfall

Prop. 2012/13:10 Stärkt stöd och skydd för barn och unga

Prop. 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter

Prop. 2020/21:150 Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister

Prop. 2024/25:89 En förebyggande socialtjänstlag– för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter

Prop. 2025/26:12 Stärkt skydd för barn som riskerar att fara illa

Statens offentliga utredningar

SOU 2009:68 *Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU)*. Betänkande av Barnskyddsutredningen

Rättsfall

RÅ 2007 ref. 29

NJA 2014 s. 910

Justitieombudsmannens beslut

JO:s ämbetsberättelse

1983/84 s. 231

1984/85 s. 272

1992/93 s. 319

1992/93 s. 341

1992/93 s. 391

1993/94 s. 261

1995/96 s. 247

1995/96 s. 312

1996/97 s. 268

1999/00 s. 238

2002/03 s. 170

2002/03 s. 229

2002/03 s. 290

2004/05 s. 299

2005/06 s. 446

2007/08 s. 261

2010/11 s. 318

2012/13 s. 268

2013/14 s. 402

2014/15 s. 577

2016/17 s. 183

2022/23 s. 360

Anmäla oro för barn

Opublicerade beslut från JO

JO:s beslut den 25 november 1991, dnr 3664–1990

JO:s beslut den 6 november 2012, dnr 4151–2011

Socialstyrelsens publikationer

Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete - Handbok för tillämpningen av föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (2012)

Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänsten (2023)

Handbok LVU – handbok för socialtjänsten (2023)

Socialstyrelsen

Anmäla oro för barn (artikelnr 2026-4-10193)
kan laddas ner från socialstyrelsen.se/publikationer.